مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020
۸۴ - ۶۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۱۰/۰۶ تاریخ پذیرش نهایی : ۱۳۹۹/۱۲/۱۵

بررسی نقش ساختار کالبدی – فضایی خانه‌های هنرمندان ایران در ارتقاء تعاملات اجتماعی جامعه *

حسنا محمد اصلانی: دانشجوی کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی‌شاپور دزفول، دزفول، ایران
کورش مؤمنی*: دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی‌شاپور دزفول، دزفول، ایران
محمد دیده‌بان: استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی‌شاپور دزفول، دزفول، ایران

چکیده
باوجود تغییر نیازهای اجتماعی بشر در دوران مدرن، نیاز به تعامل برای اعتلای انسان و جامعه ثابت مانده است. وجود فضایی مانند خانه‌های هنرمندان می‌توانند کمک شایانی به این نیاز نمایند، ارزیابی تأثیر کالبد معماری این بناها با توجه به ابعاد اجتماعی‌شان امری ضروری است. یکی از مهم‌ترین نظریه‌های اجتماعی در معماری نظریه نحو فضاست که به بررسی چیدمان فضای بناهای معماری در میزان موفقیتشان در ارتقاء تعاملات اجتماعی جامعه می‌پردازد. هدف پژوهش حاضر ارزیابی معماری خانه‌های هنرمندان ایران در ارتقاء تعاملات اجتماعی جامعه است. روش تحقیق به‌صورت ترکیبی و شامل روش‌های توصیفی – تحلیلی، قیاسی است و با ارزیابی نتایج حاصل از گراف‌های تصویری و داده‌های عددی نرم‌افزارهای Depth Map وAghraph ارزیابی پارامترهای کالبدی اجتماع‌پذیری؛ عوامل مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی جامعه در بناهای مطالعاتی شناسایی شدند. نتایج نشان داده است که خانه هنرمندان اصفهان به‌واسطه داشتن ورودی‌های متعدد بین فضاها امکان ورود و خروج افراد بیشتر فراهم‌شده است و راهروهای طولانی خانه هنرمندان تهران کارایی این بنا را کم کرده است و خانه هنرمندان تبریز با راهروهای پیچ‌درپیچ و سرویس بهداشتی در مرکز بنا کارایی اجتماعی آن را کاهش داده است. می‌توان نتیجه گرفت تغییر کاربری و ساماندهی فضایی مناسب یک بنا می‌تواند در ارتقاء اجتماع‌پذیری آن بنا باشد.

کلید واژه: تعاملات اجتماعی، خانه هنرمندان، نحو فضا، بنای سنتی، تغییر کاربری، Depth Map

Physical-Spatial Role of Iranian House of Artists in Improving the Social Interaction of the Community

Abstract
The need for interaction to excel humans and society has been remained unchanged despite changes in the social demands of humans in the modern era. Spaces such as the house of artists can significantly contribute to this need. Evaluating the impact of the architectural physique of these buildings is necessary due to their social aspects. Space syntax theory is one of the most significant social theories in architecture that addresses the spatial arrangement of the architectural buildings in the success of improving the social interactions of society. The current study aims to evaluate the role of the Iranian house of artists in the improvement of the social interactions of society. The research method is mixed, including descriptive-analytical and deductive. The influential factors in improving social interactions of the community in the studied buildings were identified by analyzing the results obtained from visual graphs and numerical data from Depth Map and Aghraph, and physical parameters of the sociability. The results showed that the House of Artists of Isfahan provided the possibility of the entrance and existence of more people due to having a high number of entrances between spaces. Besides, the long corridors of the Tehran House of Artists have reduced its efficiency. The intricate corridors and bathrooms in the Tabriz House of Artists have reduced its social efficiency. It can be concluded that changing land use and appropriate spatial organization of a building can be influential in its sociability improvement.

Keywords: Social Interactions, House of Artists, Space Syntax, Traditional Building, Land Use Change, Depth Map

* – نویسنده مسئول، Email: K_Momeni@jsu.ac.ir.

* این مقاله برگرفته از بخشی از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول با عنوان «طراحی و تغییر کاربری یک بنای قدیمی به کاربری خانه هنرمندان با رویکرد ارتقاء تعاملات اجتماعی» با راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در گروه معماری دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه صنعتی جندی‌شاپور دزفول می‌باشد

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

مقدمه و بیان مسئله

گرچـه مفهـوم خانه‌هـای هنرمنـدان ابتـدا در ذهـن انسـان جنبـه فرهنگـی و هنـری آن را تداعـی می‌کنـد، لیکـن عـلاوه بـر ایـن ویژگـی نقـش اجتماعـی آن نیـز بسـیار پراهمیـت اسـت و خانه‌هـای هنرمنـدان بـا داشـتن کاربری‌هـای متنـوع ازجملـه آموزشـی، نمایشـی، پژوهشـی می‌توانـد نیـاز قشـر بزرگـی از جامعـه به‌خصـوص جامعـه خـاص هنـری را برطـرف نماینـد. در ایـران حـدود هشـت خانـه هنرمنـدان به‌طـور رسـمی وجـود دارد کـه شـش مـورد از آن‌هـا دارای سـاختمانی مسـتقل هسـتند از ایـن شـش بنـا، تعـداد سـه مـورد کالبـد معمـاری سـنتی دارنـد و بـه ثبـت میـراث فرهنگـی رسـیده‌اند، در شـهرهای تهـران، اصفهـان و تبریـز واقع‌شـده‌اند. یکـی از دلایـل ایـن تغییـر کاربری‌هـا ارتقـاء جایـگاه اینگونـه فعالیت‌هـا و نیـز افزایـش تعامـلات اجتماعـی در جامعـه اسـت. بـرای پیش‌بینـی میـزان تعامـلات اجتماعـی می‌تـوان از نظریـه نحـو فضـا اسـتفاده نمـود. نظریـه نحـو فضـا روشـی تقریبـاً جدیـد اسـت کـه بـا ارزیابـی نظـام فضایـی بنـا بـه روش‌هـای کمـی و کیفـی توانایـی تعامـلات اجتماعـی در بنـا را بررسـی می‌نمایـد.

ویژگی‌هـای فرهنگـی اجتماعـی هـر جامعـه در کالبـد ساخت‌وسـاز آن انعـکاس می‌یابـد. لیکـن باگذشـت زمـان و تغییـر معیارهـای فرهنگـی اجتماعـی بسـیاری از فضاهـای معمـاری مـورد تغییـر کاربـری قرارگرفته‌انـد. ایـن در حالـی اسـت کـه تحلیـل رابطـه فرهنگـی اجتماعـی کنونـی و کالبـد خانـه سـنتی از منظـر سـاختار فضایـی بنـا و تحلیـل روابـط فضایـی آثـار معمـاری تغییـر کاربـری شـده کمتـر موردتوجـه قرارگرفتـه اسـت. ازایـن‌رو لازم اسـت الگـو سـازمان‌دهی فضـا و پیکره‌بنـدی آن به‌منظـور فهـم ارتبـاط بیـن طراحـی فضاهـای ساخته‌شـده و ابعـاد فرهنگـی متعاقـب آن موردبررسـی قـرار گیـرد. (Napadon, ۲۰۰۱, ۸۱). در ایـن میـان، نظریـه نحـو فضـا بیـش از نظریـات دیگـر در ادبیـات معمـاری و شهرسـازی موردتوجـه قرارگرفتـه اسـت (گـروت و وانـگ، ۱۳۸۴، ۳۰۷). ایـن نظریـه نگاهـی نـو بـه فضـا و مـکان در شـهر و بنـا دارد و بـرای توصیـف انگیزه‌هـای رفتـاری فرهنگـی و اجتماعـی درون شـهر و فضـای داخلـی بنـا بـکار بـرده می‌شـود و از تحلیـل آن می‌تـوان بـه الگوهـای مناسـب ارتباطـات فضایـی دسـت‌یافت (Hilli-er and Hanson,۱۹۸۴, Wineman and Peponis and Conreoy Dalton, ۲۰۰۶, Hillier, ۲۰۰۳). از جملـه ایـن تغییـرات در بناهـا تبدیـل بناهایـی بـا کاربـری خصوصـی بـه کاربری‌هـای عمومـی و فرهنگـی ماننـد خانه‌هـای هنرمنـدان اسـت. هرچنـد ایـن فضاهـا بـه دلیـل چندمنظـوره بـودن عملکردشـان زمینـه مناسـبی را بـرای ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه از دیـدگاه فعالیتـی ایجـاد خواهنـد کـرد. لیکـن از نظام‌هـای فعالیتـی متفاوتـی نسـبت بـه کاربـری قبلـی بنـا برخوردارنـد. ایـن امـر سـبب می‌شـود میـزان راندمـان فضایـی تغییریافتـه و به‌طـور نامحسوسـی احسـاس رضایتمنـدی از فضـا را تحـت شـعاع قـرار دهـد. هـدف ایـن پژوهـش، شـناخت مؤلفه‌هـای فرهنگـی- اجتماعـی خانه‌هـای هنرمنـدان اسـت و تأثیراتـی کـه روابـط و چیدمـان فضایـی کالبـد سـنتی آن‌هـا بـر ایـن مؤلفه‌هـا می‌گذارنـد موردمطالعـه قـرار می‌گیـرد.

پیشینه پژوهش

اسـتفاده از نظریـه تقریبـاً نوظهـور نحـو فضـا در بررسـی روابـط فضایـی بناهـا در پژوهش‌هـای مختلفـی صـورت گرفتـه اسـت. ایـن نظریـه بـه علـت رویکـرد اجتماعـی و فرهنگـی خـود در مقـالات مختلفـی مـورد اسـتقبال بـوده و می‌توانـد در ارزیابـی توانایـی ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه در سـاختمان‌ها و محیـط شـهری سـودمند و در ایـن حـال کاربـردی باشـد.

نظریـه نحـو فضـا شهرسـازان و معمـاران را قـادر بـه پیش‌بینـی و تحلیـل رفتـار و فعالیت‌هـای اجتماعـی کاربرانـی کـه در فضـا و سـاختار شـهر فعالیـت می‌کننـد نماینـد و از دهـه ۱۹۸۰ توسـط پروفسـور بیـل هیلیـر مطرحشـده اسـت. (مـلازاده و بارانـی پسـیان و خسـروزاده، ۱۳۹۱، ۸۱) بـه گفتـه Bafna (۲۰۰۳) ایـن نظریـه در بن‌مایـه‌ی خـود می‌کوشـد تـا یـک رابطـه علـی، بیـن جامعـه انسـانی و کالبـد معمـاری برقـرار سـازد. در نگـرش ایـن نظریـه، فضـا و فعالیـت انسـانی یـک ماهیـت واحـد را تشـکیل می‌دهنـد کـه از دو جلـوه ظهـور برخوردارنـد و واحـد پنهـان و ویژگی‌هـای حرکتـی و بصـری انسـان هسـتند. بنابرایـن محوریـت دادن بـه ایـن ویژگی‌هـای انسـانی، مفهـوم واحـدی از معمـاری و روابـط اجتماعـی را پدیـد مـی‌آورد کـه شـکل‌دهنده پایـه اول نظریـه و پیش‌فـرض موضـوع فضـا به‌عنـوان خصیصـه ذاتـی فعالیـت انسـان اسـت نـه بسـتری بـرای آن ((Vaghaun, ۲۰۰۷,۲۰۸. پژوهش‌هـای برون‌مـرزی پژوهـش-oMon tell (۲۰۰۷) بـا عنـوان مشـارکت نحـو فضـا در نظریـه جامـع روانشناسـی محیـط، کـه راه‌هایـی را بـرای بهبـود سـهم نحـو فضـا در شـکل‌گیری یـک نظریـه جامـع روانشناسـی محیطـی پیشـنهاد نمـوده اسـت. راپاپـورت و الیـور نیـز کـه در پژوهش‌هـای خـود زمینه‌هـای فرهنگـی را عامـل مؤثـری در شـکل‌گیری معمـاری بومـی می‌داننـد و از دیـدگاه راپاپـورت "فضـا دارای معناسـت" (Rapaport, ۱۹۶۹, ۴۳-۸۲; Oli-ver, ۲۰۰۶, ۲۴۴-۲۵۰).

در ایـران نیـز عبـاس زادگان (۱۳۸۱) و معماریـان (۱۳۸۱) اولیـن محققانـی بودنـد کـه نگـرش نحـو فضـا را معرفـی

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

تصویر ۱- مدل مفهومی نحوه فضا از دیدگاه نظریه‌پردازان آن (مآخذ:نگارندگان)

کردند. این نظریه درزمینهٔ معماری در راستای مطالعه خانه‌های سنتی ایرانی توسط چندین پژوهشگر به‌کاررفته است. چنانچه مداحی و معماریان (۱۳۹۵) در پژوهش خود با عنوان "تجزیه‌وتحلیل پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی با رویکرد نحو فضا (نمونه موردی: شهر بشرویه)" به قیاس تحلیلی پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی در این شهر در دوره‌های صفویه، قاجار، پهلوی و بعد از انقلاب پرداخته‌اند. روش پژوهش توصیفی - تحلیلی و درنهایت استدلال منطقی است. ابزارهای مطالعات کتابخانه‌ای، مشاهده، برداشت میدانی، مصاحبه و پرسشنامه، شبیه‌سازی به‌وسیله نرم‌افزار Depth Map و قیاس تطبیقی است. نتایج نشان می‌دهد که در دوره‌های صفویه، قاجار تا اوایل پهلوی الگوها و شیوه‌های سازمان‌دهی فرم و فضا که مورداستفاده طراحان بومی بوده نسبتاً مشابه و خلاقیت، در مرحله ارائه راه‌حل برای نقاط ضعف احتمالی یا تغییرات در شیوه زندگی و پیدایش نیازهای جدید بروز می‌کرده است. لذا تداوم و استمرار در پیکره‌بندی و سازمان فضایی خانه‌های بومی مشاهده می‌شود. شیخ بهایی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان "بررسی اصل درون‌گرایی در مسکن ایرانی بر اساس نظریه نحو فضا (مطالعه موردی: خانه‌های سنتی اقلیم گرم و خشک)" چگونگی بهره‌گیری از اصل درون‌گرایی در مسکن ایرانی را بررسی کرده است از روش تفسیری-تاریخی با تکنیک تحلیل محتوا و از نرم‌افزارهای راینو) افزونه گرسهاپر (Depth Map) جهت تحلیل‌های کمی استفاده کرده است. نتایج گواه آن است که معماران سنتی ما، با بهره‌گیری از چیدمان فضایی مناسب موجب پدید آمدن ساختاری برای خانه‌های سنتی می‌شدند که علاوه بر، برطرف ساختن نیازهای مادی و فیزیکی کاربران، نیازهای معنوی یک مسکن درون‌گرا با رعایت سلسله‌مراتب فضایی، حریم‌های خصوصی و فضاهای مرکزگرا برطرف می‌ساختند. حیدری و قاسمیان اصل و کیایی (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان "تحلیل ساختار فضایی خانه‌های سنتی ایران با استفاده از روش نحو فضا مطالعه موردی: مقایسه خانه‌های یزد، کاشان و اصفهان " به تحلیل و مقایسه ساختار فضایی موردهای مطالعاتی با استفاده از نظریه نحو فضا برای پی بردن به تفاوت‌های فرهنگی آن‌ها می‌پردازند، درروش پژوهش از بخش تحلیل کمّی برای داده‌های حاصل از نمودارهای توجیهی و نرم‌افزار Depth Map یافته‌ها استخراج‌شده و درنهایت به‌وسیله روش کیفی استدلال منطقی مورد ارزیابی قرارگرفته است. گردآوری اطلاعات و تکنیک‌های مطالعات کتابخانه‌ای، مشاهده، برداشت و شبیه‌سازی نرم‌افزاری استفاده‌شده است. نتایج حاکی از آن است که با وجود استفاده از الگوی ثابت درون‌گرا در خانه‌ها، تفاوت‌هایی نشئت‌گرفته از ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی ساکنان این شهرها، در نظام فضایی و الگوی چیدمان فضا در آن‌ها وجود دارد. پیوسته‌گر و حیدری و کیایی (۱۳۹۶) هدف پژوهش با عنوان "بررسی عامل تفاوت فضا و ارزش فضایی در خانه‌های سنتی ایران با استفاده از روش چیدمان فضا" بررسی میزان ارزش فضایی در فضاهای مختلف خانه که درنهایت منجر به کشف منطق فرهنگی-اجتماعی حاکم بر فضاهای موردنظر است روش پژوهش توصیفی تحلیلی است. با روش کمی از رابطه ریاضی نحو فضا استفاده گردید و با روش کیفی، از بررسی دو شاخص "عمق" و "حلقه" در گراف توجیهی استفاده شد. نتایج تحقیق نشان داد که روابط فرهنگی-اجتماعی تأثیرات عمیقی بر ساختار کالبدی و پیکره‌بندی فضایی خانه‌های سنتی ایران داشته است و با استفاده از اطلاعات کالبدی معماری می‌توان احتمالات مربوط به ارزش فضا را اثبات نمود و به میزان تفکیک فضایی و یا یکپارچگی آن با استفاده از روابط مربوطه پی برد. طباطبایی مولاذی و صابر نژاد (۱۳۹۵) هدف پژوهش با عنوان "رویکرد تحلیلی نحو (چیدمان) فضا در ادراک پیکره‌بندی فضایی مسکن بومی قشم (نمونه موردی روستای لافت)" دریافت پیکره‌بندی فضایی هماهنگ با روابط اجتماعی و فرهنگی مردم بومی این روستا است. روش پژوهش تفسیری- تحلیلی با استفاده از گراف توجیهی است. نتایج نشاندهنده آن است که خانه‌های روستا دارای عمق کم و تک لایه است و سلسله‌مراتب فضایی چندان پیچیده‌ای ندارند. حیدری و اکبری اکبری (۱۳۹۸) هدف پژوهش با عنوان " مقایسه تطبیقی راندمان عملکردی پیکره‌بندی فضاها در سه‌نظام خانه با پیمون بزرگ، پیمون کوچک و خرده پیمون با استفاده

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

از روش چیدمـان فضـا" بررسـی میـزان راندمـان عملکـردی خانـه در سـه الگـوی نظام‌هـای پیمـون بـزرگ، کوچـک و خـرده پیمـون اسـت. روش تحقیـق در ایـن پژوهـش توصیفـی – تحلیلـی اسـت کـه از گـراف توجیهـی بهـره گرفتـه اسـت. نتایـج حاکـی از آن اسـت کـه خانـه بـا پیمـون بـزرگ دارای راندمـان عملکـردی بیشـتری نسـبت بـه پیمـون کوچـک و خـرده پیمـون اسـت و خانه‌هـای کاشـان و اصفهـان دارای شـباهت در پیکره‌بنـدی و سـازمان فضاییانـد ولـی خانه‌هـای یـزد متفاوت‌انـد. سـیادتیان و پـور جعفـر (۱۳۹۳) در پژوهـش بـا عنـوان: "آزمـون کاربـرد گـراف توجیهـی در معمـاری ایرانی–اسـلامی (نمونه‌هـای مـوردی: خانـۀ رسـولیان یـزد، خانـه‌ای در ماسـوله)" عـلاوه بـر بررسـی ایـن دو خانـه بـه بررسـی برخـی از اشـکالات واردشـده بـه ایـن روش، کارایـی روش چیدمـان فضـا در معمـاری ایرانـی – اسـلامی و چگونگـی تأثیـر سـازمان فضایـی بـا میـزان خصوصـی بـودن فضـا پرداخته‌انـد. روش‌هـای توصیفـی، تحلیلـی، اسـتدلال منطقـی و درنهایـت همبسـتگی مورداسـتفاده قرارگرفتـه اسـت و از گـراف توجیهـی و نرم‌افـزار آمـاری بهـره گرفتـه اسـت. در پژوهـش پیشنهادشـده اسـت در بررسـی‌های مربـوط بـه معمـاری ایرانی–اسـلامی بـا اسـتفاده از روش چیدمـان فضـا، از جـدا کـردن بخشـی از گـراف توجیهـی بـا اسـتدلال وجـود دو سـناریوی حیطـۀ اندرونـی و بیرونـی خـودداری گـردد. در عـوض بایـد حیطه‌هـای اندرونـی و بیرونـی را در ارتبـاط باارزش‌هـای ارتبـاط، هـم پیونـدی و عملکـرد موردتوجـه قـرار داد. مظاهـری، دژدار و موسـوی (۱۳۹۷) هـدف پژوهـش بـا عنـوان: "تحلیـل نقـش حیـاط در سـاختار فضایـی خانه‌هـای ایرانـی بـا بهره‌گیـری از روش نحـو فضـا (Space Syntax)" را تبییـن وجـه اشـتراک و مؤلفه‌هایـی از خانه‌هـای مـورد مطالعـه کـه بیانگـر بیشـترین ویژگـی حیـاط در فضـای معمـاری خانه‌هـا اسـت، ارائـه می‌نماینـد. روش پژوهـش آن تفسـیری – تطبیقـی و از نرم‌افزارهـای Depth Map و Pajek در ایـن راسـتا اسـتفاده شـده اسـت. نتایـج در قالـب مؤلفه‌هایـی بـرای معمـاری حیـاط در خانـه معاصـر بیـان گردیـده اسـت. همدانـی گلشـن (۱۳۹۴) هـدف پژوهـش بـا عنـوان "بازاندیشـی نظریـه «نحـو فضـا»، رهیافتـی در معمـاری و طراحـی شـهری؛ مطالعـه مـوردی: خانـه بروجردی‌هـا، کاشـان" را بازخوانـی اصـول و مبانـی فکـری نظریـه نحـو فضـا و بـروز سـازی توسـعه‌هایی اسـت کـه در سـال‌های اخیـر در ایـن نظریـه رخداده اسـت. روش پژوهـش توصیفـی– تحلیلـی اسـت و از نرم‌افـزار Depth Map اسـتفاده کـرده اسـت. نتایـج نشـان می‌دهـد کـه تأمـل در یـک بنـای سـنتی ایرانـی می‌توانـد گویـای واقعیت‌هـای نهفتـه و سـاختارهای فضایـی و اجتماعـی موجـود در معمـاری ایرانـی باشـد کـه در شـناخت اندیشـه و زندگـی گذشـتگان مـا را یـاری رسـاند. بهپـور، شـعاعی و میبـدی (۱۳۹۷) در پژوهـش بـا عنـوان "نحـو فضـا رهیافتـی بـرای ادراک عرصه‌بنـدی خانـه در شـهر یـزد (دوره‌هـای قاجاریـه، پهلـوی و جمهـوری اسـلامی)" بـه بررسـی چگونگـی تغییـر در عرصه‌بنـدی و سـازمان فضایـی و ارتباطـات فضایـی موردهـای مطالعاتـی پرداخته‌انـد. روش پژوهـش از نـوع توصیفی–تحلیلـی اسـت و از نرم‌افـزار Depth Map و گـراف توجیهـی اسـتفاده شـده اسـت. نتایـج نشـان می‌دهنـد کـه پیکره‌بنـدی و سـازمان‌دهی فضایـی موردهـای مطالعاتـی در دوره قاجاریـه تـا اوایـل پهلـوی متـداوم بـوده و فرهنـگ جامعـه نقـش مهمـی داشـته اسـت ولـی بـا تغییـر در شـیوه زندگـی و درنهایـت برداشـت التقاطـی از تفکـرات دیگـر فرهنگ‌هـا، شـکاف عمیقـی بیـن نمونه‌هـای جدیـد ساخته‌شـده در ایـن دوره بـا نمونه‌هـای پیشـین ایجـاد شـد. کمالـی پـور و معماریـان و فیضـی و موسـویان (۱۳۹۱) هـدف پژوهـش با عنـوان " ترکیب شـکلی و پیکره‌بنـدی فضایـی در مسـکن بومـی: مقایسـه تطبیقـی عرصه‌بنـدی فضایـی مهمـان در خانه‌هـای سـنتی کرمـان" طبقه‌بنـدی ترکیـب شـکلی نمونه‌هـای مطالعاتـی و چگونگـی پیکره‌بنـدی فضایـی مرتبـط بـا عرصه‌بنـدی ایـن فضاهـا اسـت. روش پژوهـش توصیفی–تحلیلـی و اسـتدلال منطقـی اسـت و از نرم‌افـزار Depth Map بهـره گرفتـه اسـت. بـر اسـاس نتایـج آن، تفـاوت در طبقه‌بنـدی شـکلی فضاهـا بـه معنـای تفـاوت در نـوع عرصه‌بنـدی فضـای مهمـان نیسـت. کیایـی و سـلطان‌زاده و حیـدری(۱۳۹۸) در پژوهـش بـا عنـوان "سـنجش انعطاف‌پذیـری نظـام فضایـی بـا اسـتفاده از تکنیـک چیدمـان فضـا (مطالعـۀ مـوردی: خانه‌هـای شـهر قزویـن)" انعطاف‌پذیـری نظـام فضایـی نمونه‌هـای مطالعاتـی را در سـه الگـوی سـنتی، سـنتی–معاصر و معاصـر بررسـی کرده‌انـد. روش تحقیـق توصیفـی_ تحلیلـی اسـت و از نرم‌افزارهـای گـراف توجیهـی و Depth Map بهـره بـرده اسـت. یافته‌هـا حاکـی از آن اسـت کـه تأثیـر نظـام فضایـی در ایجـاد انعطاف‌پذیـری خانه‌هـای سـنتی، بسـیار بیشـتر از خانه‌هـای سـنتی–معاصر و معاصـر اسـت. در بناهـای عمومـی نیـز پژوهش‌هـای مختلفـی بـه انجـام رسـیده اسـت، ازجملـه حیـدری پیوسـته‌گر و کیایـی (۱۳۹۶) در پژوهـش بـا عنـوان "بررسـی نقـش حیـاط در ارتقـای راندمـان عملکـردی مسـاجد بـا اسـتفاده از روش چیدمـان فضـا" معیارهـای کالبـدی حیـاط را بررسـی کرده‌انـد. روش پژوهـش توصیفـی– تحلیلـی اسـت و از نرم‌افزارهـای Aghraph و Depth Map استفاده‌شـده اسـت. نتایـج نشـان می‌دهـد بیشـترین مقـدار راندمـان عملکـردی در مسـاجد بـا حیـاط مرکـزی بـا هندسـه مسـتطیل در مرکـز هندسـی بنـا اسـت. و گلسـتانی و حجـت و سـعدوندی (۱۳۹۶) پژوهـش بـا عنـوان "جسـتاری در مفهـوم پیوسـتگی فضـا و

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

رونـد تحـولات آن در مسـاجد ایـران" دربـاره ویژگی‌هـای فضایـی معمـاری ایـران و جمع‌بنـدی مفاهیـم ارائه‌شـده، بـا بهره‌گیـری از راهبـرد اسـتدلال منطقـی اسـت یافته‌هـا نشـانگر آن اسـت کـه پـس از شـکل‌گیری مسـاجد چهـار ایوانـی در قـرن پنجـم، مفهـوم پیوسـتگی فضایـی، بـه سـه شـکل اصلـی کـه در ایـن پژوهـش بانـام پیوسـتگی بصـری، پیوسـتگی سـاختاری و پیوسـتگی سـاختاری-بصری از آن‌هـا یادشـده اسـت؛ به‌طـور مسـتمر و در رونـدی رو بـه رشـد قابـل ره‌گیـری اسـت. سـهیلی و رسـولی (۱۳۹۵) هـدف پژوهـش بـا عنـوان "مطالعـه تطبیقـی نحـو فضای معمـاری کاروانسـراهای دوره قاجاریـه (مطالعـه مـوردی: کاروانسـراهای قزویـن و کاشـان)" نمایـش نحـوه، اسـتفاده از تکنیـک چیدمـان فضـا در تحلیـل روابـط خـاص معمـاری کاروانسـراهای ایرانـی اسـت. از روش توصیفـی، تحلیلـی و میدانـی و ترسـیم گـراف توجیهـی بهـره گرفتـه اسـت نتایـج حاکـی از آن اسـت کـه می‌تـوان گفـت کـه کاروانسـرا تنهـا محـل دادوسـتد و مسـائل اقتصـادی نبـوده بلکـه مکانـی بـرای تجمـع و ایجـاد روابـط اجتماعـی نیـز اسـت. پیوسـته‌گر و حیـدری و کیایـی و کیایـی (۱۳۹۶) در پژوهـش بـا عنـوان "تحلیـل فراینـد مسـیریابی بـا اسـتفاده از روش نحـو فضـا در مـوزه هنرهـای معاصـر" بـه بررسـی فراینـد مسـیریابی در فضاهـای داخلـی گالریهـا و ارائـه اصـول شـناخت فضایـی و مؤلفه‌هـای موردنیـاز به‌منظـور آسان‌سـازی مسـیریابی در فضاهـای هماننـد پرداخته‌انـد. روش‌هـای پژوهـش به‌صـورت کمـی توسـط نرم‌افـزار Depth Map و روش کیفـی توسـط عوامـل گرافیکـی و حسـی و هندسـی محیـط تحلیل‌شـده اسـت. بـر اسـاس نتایـج اطلاعـات بصـری مطلـوب در فضاهـای داخلـی و نبـود موانعی کـه درک بصـری محیـط را کاهـش می‌دهـد کمک‌کننـده‌ی درک بهتـر فضـا اسـت.

مقالاتـی نیـز بـا عنـوان خـاص اجتماع‌پذیـری بـا اسـتفاده از ایـن نظریـه انجام‌شـده اسـت ازجملـه: نظرپـور و سـعادتیوقار و حیـدری(۱۳۹۶) در پژوهـش بـا عنـوان "بهبـود کالبـد سـکونتگاه‌های دانشـجویی در جهـت افزایـش اجتماع‌پذیـری بـا تکیه‌بـر روش نحـو فضـا، نمونـه مـوردی: خوابـگاه دانشـگاه حکیـم سـبزواری، سـبزوار" بـه شناسـایی کم‌هزینه‌تریـن اقدامـات کالبدی-فضایـی مؤثـر بـر اجتماع‌پذیـری در خوابگاه‌هـای دانشـجویی پرداخته‌انـد. روش پژوهـش توصیفـی- تحلیلـی و اسـتدلال منطقـی اسـت و از نرم‌افـزار Depth Map بهـره گرفتـه اسـت. نیـز حیـدری و فرهـادی (۱۳۹۷) در پژوهـش بـا عنـوان "واکاوی ارتبـاط بیـن نقشـه‌های شـناختی و مدل‌سـازی‌های رایانـه‌ای نرم‌افـزار نحـو فضـا در شـناخت محیط‌هـای اجتماع‌پذیـر (نمونـه مـوردی: بسـتر عمومـی دانشـکده‌های هنـر و معمـاری دانشـگاه بوعلـی سـینا و دانشـگاه شـهید بهشـتی)" بـه شناسـایی فضاهـای عمومـی اجتماع‌پذیـر دو دانشـکده پرداخته‌انـد روش پژوهـش شـامل روش کمـی و اسـتفاده از نرم‌افـزار گـراف توجیهـی و Depth Map و روش کیفـی مشـاهده، مصاحبـه و پرسشـنامه و نقشـه شـناختی اسـت. نتایـج نشـان می‌دهنـد کـه نقـش پیکره‌بنـدی فضایـی بـه لحـاظ اجتماعـی در یافتـن راهکارهـای کم‌هزینه در راسـتای بهبـود سـاختارهای فضایـی محیط‌هـای آموزشـی اسـت. در رابطـه بـا بناهـای فرهنگـی نیـز کربلایـی حسـینی غیاثونـد و سـهیلی (۱۳۹۷) هـدف پژوهـش بـا عنـوان "بررسـی نقـش مؤلفه‌هـای کالبـدی محیـط در اجتماع‌پذیـری فضاهـای فرهنگـی بـا اسـتفاده از تکنیـک چیدمان فضـا، مـورد مطالعاتی مجتمـع فرهنگـی دزفـول و نیـاوران" بررسـی چیدمـان فضـا و ارتبـاط فضایـی موجـود در بناهـای فرهنگـی معاصـر کشـور و رابطـه آن باکیفیـت و روابـط اجتماعـی در ایـن مجموعه‌هـا اسـت. روش پژوهـش توصیفی-تحلیلـی، اسـتدلال منطقـی و همبسـتگی اسـت و از نرم‌افـزار Depth Map اسـتفاده شـده اسـت. یافته‌هـا گویـای توانایـی مؤثـر چیدمـان فضایـی مناسـب در مجتمع‌هـای فرهنگـی بـر اجتماع‌پذیـری ایـن فضاهـا اسـت. ایـن پژوهش‌هـا در بناهایـی صـورت گرفتـه کـه کالبـد فضایـی آن‌هـا در مقایسـه بـا کاربـری اولیـه خـود تحلیل‌شـده‌اند. بـا توجـه بـه ایـن مطالـب خـلأ اسـتفاده از نگـرش نحـو فضـا در بناهایـی کـه کالبـد متناسـب بـا کاربـری اولیـه داشـته‌اند لیکـن هم‌اکنـون کاربریشـان تغییـر پیداکـرده اسـت ازجملـه کاربـری فرهنگـی- اجتماعـی خانه‌هـای هنرمنـدان دیـده می‌شـود بنابرایـن در پژوهـش حاضـر بنـای خانه‌هـای هنرمنـدان در شـهرهای تهـران، اصفهـان و تبریـز موردبررسـی قـرار خواهـد گرفـت و از طریـق تحلیـل گراف‌هـا و شـاخصه‌های اجتماعـی نظریـه نحـو فضـا، بـه اسـتفاده از ایـن نگـرش در مقیـاس معمـاری ایـن بناهـا بـر اسـاس ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی پرداختـه خواهـد شـد.

سؤالات پژوهش

سؤالات اصلی پژوهش عبارت است از اینکه:

۱- چگونـه می‌تـوان بـا اسـتفاده از نظریه‌هـای اجتماع‌پذیـری به‌خصـوص نظریـه نحـو فضـا قابلیـت تعامـلات اجتماعـی بـا توجـه بـه سـاختار کالبـدی- فضایـی خانه‌هـای هنرمنـدان در ایـران را ارزیابـی نمـود؟"

۲-وجـوه تفـاوت و اشـتراک ویژگی‌هـای کالبـدی و سـاختار فضایـی خانه‌هـای هنرمنـدان تغییـر کاربـری شـده در ایـران بـا توجـه بـه قابلیـت آن‌هـا در ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی چیسـت؟

بـرای دسـتیابی بـه هـدف و پاسـخ سـؤال اصلـی پژوهـش، اسـتفاده از نظریه‌هـای نویـن معمـاری بـر روی مؤلفه‌هـای ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی در خانه‌هـای هنرمنـدان تغییـر

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

کاربـری شـده در ایـران اسـاس ایـن مطالعـه را شـکل می‌دهـد.

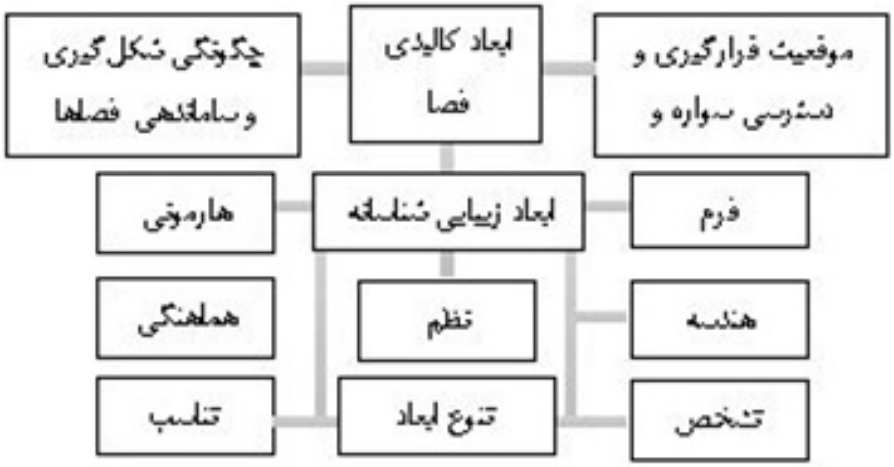
مبانی نظری تحقیق

- نقـش محیـط ساخته‌شـده در ایجـاد تعامـلات اجتماعـی

پاسـخگویی بـه نیازهـای اجتماعـی جامعـه و مهیـا سـاختن فعالیت‌هـا جهـت برقـراری تعامـلات اجتماعـی جامعـه، مکانـی کالبـدی را می‌طلبـد. مکانـی کالبـدی کـه بـا آغـوش بـاز مـردم را پذیـرا باشـد و فعالیتـی موردعلاقـه اکثـر افـراد جامعـه را دارا باشـد. ایـن مـکان کالبـدی بایـد منطبـق بـا شـاخصه‌های تعامـلات اجتماعـی بـوده چنانچـه افـراد بتواننـد به‌راحتـی در آن حضـور پیداکـرده و بـا دیگـران ارتبـاط برقـرار کننـد و حـس تعلـق را در بیـن افـراد و فضـا ایجـاد و پـرورش دهـد. تعامـل اجتماعـی بـه محیـط بیشـتر از هـر فعالیـت دیگـری حسـاس اسـت. بـه گفتـه "جـوزف پـی فـرگاس" فضـای معمـاری مؤلفـه‌ای مهـم در تعامـل انسـان بـا یکدیگـر اسـت. انسـان به‌عنـوان نظامـی سـازمان‌دهی شـده، پویـا و مسـتعد یادگیـری، می‌توانـد رفتـار را در مقابـل تغییـرات فضای معمـاری اصـلاح کنـد. همچنیـن فضـای کالبـدی به‌مثابـه سـامانه‌ای فضایـی عمـل می‌نمایـد کـه ویژگی‌هـای ایـن سـامانه فضایـی بـر تعامـلات جمعـی کاربـران مؤثـر اسـت. محیـط فیزیکـی فراهم‌کننـده امکانـات و سـازمان‌دهی فضایـی اسـت کـه نظام‌هـا و الگوهـای ویـژه فعالیـت در فضـا را قـدرت می‌بخشـد و دیگـر فعالیت‌هـا را کمرنـگ می‌کنـد (صالحی‌نیـا و معماریـان، ۱۳۸۸، ۷). جدایـی میـان جنبه‌هـای کالبـدی فضـای معمـاری و اجتماعـی شـکافتگی میـان معمـاری و علـوم اجتماعـی را افزایـش داده اسـت. تغییـر کاربـری سـاختمان‌ها، بیان‌کننـده دشـواری رابطـه ایـن جنبه‌هـا اسـت (مدنیپـور، ۱۳۷۹، ۱۴-۱۵). درواقـع اگـر امـکان تثبیـت کاربـری اصلـی به دلایـل شـرایط اجتماعـی، اقتصادی، فرهنگـی و فنـی وجـود نداشـته باشـد می‌تـوان بـرای بنـا، کاربـری جدیـد تعییـن کـرد (ایروانـی، ۱۳۹۴، ۳۱). هـر مکانـی دارای ویژگی‌هـای معمارانـه خاصـی اسـت کـه بـر میـزان اجتماع‌پذیـری آن تأثیـر می‌گـذارد و ریشـه‌های فرهنگـی، اجتماعـی جامعـه خـود را نمایـان می‌سـازد. به‌طـور مشـخص بناهـای عمومـی بایـد دارای ویژگی‌هایـی باشـند کـه از اجتماع‌پذیـری بالایـی برخـوردار باشـد. از ابعـاد کالبـدی فضـا و قابلیت‌هـای آن در رابطـه بـا اجتماع‌پذیـری فضـا می‌تـوان بـه مـوارد زیـر اشـاره کـرد: ۱. موقعیـت قرارگیـری و دسترسـی سـواره و پیـاده ۲. چگونگـی شـکل‌گیری و سـاماندهی فضاهـا ۳. فـرم، هندسـه، نظـم، هماهنگـی، تشـخص، هارمونـی، تنـوع ابعـاد و تناسـبات و سـایر ابعـاد زیبایـی شناسـانه (دانشـپور و چرخچیـان، ۱۳۸۶، ۲۵). همچنیـن فضایـی کـه انعطاف‌پذیـری بالایـی داشـته باشـد امـکان گسـترش و تطبیـق آن بـا شـرایط زمـان بیشـتر اسـت.

-نحو فضا در معماری

(Hillier and Hanson 1984) نظریـه نحـو فضـا توسـط نظریه‌پـردازان حـوزه اجتماعـی معمـاری پیشنهادشـده اسـت و می‌توانـد توانایـی ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه توسـط سـاختمان‌ها را مـورد ارزیابـی قـرار می‌دهـد. چنانچـه شـاخصه‌های ارزیابـی ایـن نظریـه منطبـق بـا شـاخصه‌های بناهـای اجتماع‌پذیـر اسـت و می‌تـوان بـر اسـاس ارزیابـی نمونه‌هـای مطالعاتـی طبـق ایـن نظریـه بـه روابـط فضایـی آن‌هـا پـی بـرد. در محیـط ساخته‌شـده توسـط انسـان هـم الگوهـای جمعـی محیطـی، دارای نظـام فضایـی منسـجمی بـوده و هـم الگوهـای اجتماعـی از محتـوای فضایـی محیـط

تصویر ۲- ابعاد کالبدی فضا به‌زعم از (دانشپور و چرخچیان، ۱۳۸۶، ۲۵ ترسیم: نگارندگان)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

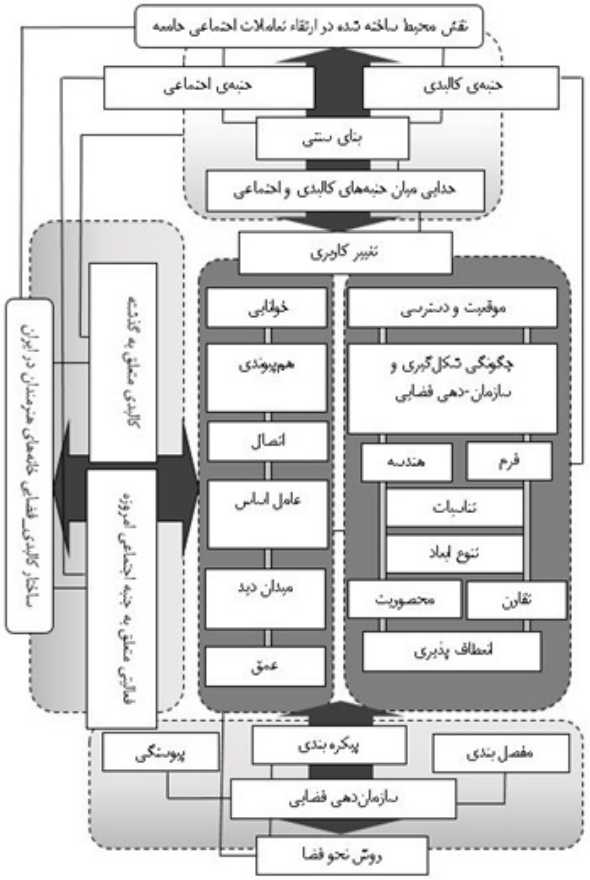
[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

برخـوردار اسـت سـازمان فضایـی می‌توانـد تعامـلات اجتماعـی مطلـوب را تقویـت کنـد و تأثیـر مسـتقیم بـر ایجـاد خلـوت مطلـوب بگـذارد درواقـع از طریـق سـازمان‌دهی مناسـب فضاهـا و چیدمـان فضایـی، بـه سـطح مناسـبی از ارتباطـات و خلـوت مطلـوب متناسـب بـا فعالیت‌هـای فضاهـای موردنظـر دسـت‌یافت (آرچیـا، ۱۳۷۸ به‌زعـم از حیـدری و فرهـادی، ۱۳۹۷،۲۱). نحـو فضـا تلاشـی اسـت در رابطـه بـا ایـن موضـوع کـه وضعیـت پیکره‌بنـدی فضایـی، چگونـه یـک معنـی اجتماعـی یـا فرهنگـی را بیـان میکنـد (Dursun, ۲۰۰۷,۴). روش نحـو فضـا به‌منظـور توصیـف نحـوه پیکره‌بنـدی، پیوسـتگی و مفصل‌بنـدی مکان‌هـای ساخته‌شـده مطرح‌شـده اسـت. ایـن تفسـیر در جهـت توضیـح ویژگی‌هـای مختلـف روانشناسـی محیطـی مـکان موردنظـر پیشـنهاد شـده اسـت، ویژگی‌هایـی ماننـد: چگونگـی تجربـه محـل از سـوی مـردم، ترجیـح بسـتر حرکتـی مـردم و نحـوه فهـم و یـادآوری مـکان اسـت .) (Montello, ۲۰۰۷, ۶

خانـه هنرمنـدان مکانـی کارآمـد در راسـتای ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه اسـت. خانـه هنرمنـدان فضایـی اسـت کـه مـورد اسـتقبال بسـیاری از افـراد جامعـه به‌خصـوص جامعـه خـاص هنرمنـدان اسـت و می‌توانـد بـا برگـزاری فعالیـت اجتماعـی مربـوط بـه هنـر سـبب ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه شـود. بـه عبارتـی دیگـر خانـه هنرمنـدان فضایـی اسـت بـرای ارتبـاط هنرمنـدان حوزه‌هـای مختلـف بـا هـم و مخاطبیـن دیگـر آن، مردمـی هسـتند کـه می‌خواهنـد بـا رویدادهـا و اتفاقـات هنـری و هنرمنـدان در ارتبـاط بـوده و از نشسـت‌ها و برنامه‌هـای هنـری برخـوردار شـوند. درواقـع ایـن فضـا پلـی اسـت میـان هنرمنـدان و مـردم. امکانـات متنوعـی کـه در ایـن فضـا قـرار می‌گیـرد مثـل آمفی‌تئاتـر و گالری‌هـا، کارگاه‌هـا، کتابخانه‌هـا، کلاس‌هـا و... کارآمـدی آن را افزایـش داده و درنتیجـه طیـف متنوعـی از مخاطبـان اجتماعـی را جـذب خواهـد کـرد و شـهروندان در معـرض تمـاس بـا فضـای فعالیت‌هـای هنـری کشـور قـرار گیرنـد. نقـش محیـط سـاخته شـده در ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه.

روش‌شناسی

پژوهـش حاضـر درروشـی ترکیبـی بـه بررسـی نمونـه مـوردی پرداختـه شـده اسـت... بدیـن ترتیـب کـه ابتـدا در روش‌هـای توصیفی-تحلیلـی و درنهایـت از طریـق اسـتدلال منطقـی بـه بیـان نتایـج اقـدام شـده اسـت. تحقیـق حاضـر بـه ارزیابـی و پیش‌بینـی نقـش خانه‌هـای هنرمنـدان در ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه می‌پـردازد. جامعـه آمـاری پژوهـش بناهـای فرهنگـی- هنـری و به‌نوعـی اسـتفاده‌کنندگان آن‌هـا می‌باشـند و از بیـن آن‌هـا معمـاری خانه‌هـای هنرمنـدان در نظـر گرفته‌شـده اسـت. بـر اسـاس موضـوع و هـدف تحقیـق، خانه‌هـای هنرمنـدان تهـران، تبریـز و اصفهـان کـه کالبـد سـنتی‌اند و به‌نوعـی کاربـران آن‌هـا، به‌عنـوان جامعـه نمونـه انتخاب‌شـده‌اند. ابـزار گـردآوری داده‌هـا در حیـن انجـام پژوهـش مطالعـات کتابخانـه‌ای، مشـاهده، برداشـت محورهـا و مدل‌سـازی رایانـه‌ای در نرم‌افـزار نحـو فضـا اسـت. بدیـن ترتیـب کـه نقشـه‌های هـر سـه خانـه هنرمنـدان در نرم‌افزارهـای Ucl Depth Map X و Aghraph تحلیل‌شـده اسـت و در ادامـه در راسـتای نظریه‌هـای سـاختاری کالبـدی به‌خصـوص نظریـه نحـو فضـا به‌منظـور سـنجش پارامتـر کیفـی اجتماع‌پذیـری اقـدام شـده اسـت. ابتـدا پارامترهـای سـاختار کالبـدی هـر سـه بنـا شـامل فـرم، هندسـه، تناسـبات، تقـارن، تنـوع ابعـاد، انعطاف‌پذیـری و محصوریـت بررسی‌شـده‌اند. سـپس پارامترهـای نحـو فضایـی شـامل هم‌پیونـدی، اتصـال، خوانایـی، عامـل اسـاس، میـدان دیـد، عمـق مـورد ارزیابـی قرارگرفته‌انـد. از مقایسـه تطبیقـی یافته‌هـای به‌دسـت‌آمده، بـه بحـث در مـورد یافته‌هـا و درنهایـت بـه بیـان نتایـج پرداخته‌شـده اسـت.

تصویر ۳- مدل مفهومی تحقیق (مآخذ: نگارندگان)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

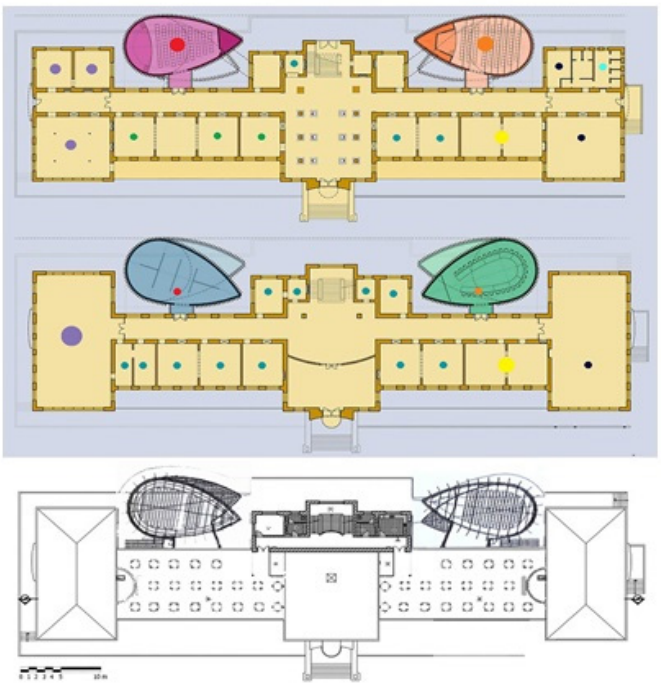
[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

تصویر٤- مراحل انجام پژوهش (مآخذ: نگارندگان)

معرفی نمونه‌های مطالعاتی

۱. خانه هنرمندان تهران: ساختمان اولیه این بنا مربوط به دوره پهلوی اول یک پادگان نظامی بوده است که بعد از متروکه شدن محلی برای بزه‌کاران می‌شود لیکن در سال ۱۳۷۹ به‌عنوان خانه‌های هنرمندان طراحی و تغییر کاربری شد. پلان بنا شباهت بسیار زیادی به تیپ پلان‌های دهه‌ی ۲۰ و ۳۰ خورشیدی دارد. در سال ۱۳۸۹ نگارخانه‌های چهارفصل با پیکره‌بندی منحنی به بنا الحاق شد که موجب ارتباط ضلع شمالی بنا به باغ هنر شدند. (خانی زاد، ۱۳۹۳، ۲۸۸-۲۹۱). مساحت زیربنا حدود ۳۰۰۰ مترمربع است (حیاتی، ۱۳۹۲). بنا دوطبقه است و طبقه بام نیز یک سالن و تراس بام دارد.

تصویر ٥- پلان طبقات همکف؛ اول و بام خانه هنرمندان تهران (مآخذ: دفتر طراحی خانه هفت ماه، ١٣٨٦)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰، پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

۲. **خانـه هنرمنـدان تبریـز:** قدمـت خانـه ختایـی بـه اواخـر صفـوی می‌رسـد (صبـری آذرشـهری، ۱۳۹۴، ۶۹۴). در اوایـل قاجـار بازسازی‌شـده اسـت و دریکـی از کوچه‌هـای محـلات مشـهور و قدیمـی تبریـز قرارگرفتـه اسـت. درون‌گراسـت و ایـوان سـتون‌دار در ضلـع جنوبـی دارد و ورودی اصلـی در حیـاط بیرونـی و ورودی فرعـی در حیـاط اندرونـی در ضلـع شـمالی اسـت و شـامل دوطبقـه و یـک زیرزمیـن اسـت (اداره کل میـراث فرهنگـی اسـتان آذربایجـان شـرقی، ۱۳۸۲، ۲۲-۲۴). ایـن بنـا ۸۰۰ مترمربـع زیربنـا دارد و در ۱۳۸۹ کاربـری آن بـه خانـه هنرمنـدان تبدیـل شـد (جبـاری دانشـور، جمـادی باهـر و ذاکـری، ۱۳۹۵، ۵-۶). در هنـگام بازسـازی شـامل سـرویس بهداشـتی از حیـاط بیرونـی حذف‌شـده و آن در داخـل بنـا بـه همـراه یـک آشـپزخانه سـاختند. همچنیـن نیمـه غربـی بنـا در طبقـات همکـف و اول در اختیـار سـازمان توسـعه و گردشـگری اسـت.

۳. **خانـه هنرمندان اصفهـان:** خانـه محتشـمی در دوره پهلـوی اول بـا الگوبـرداری از سـبک معاصـر ساخته‌شـده اسـت سـطح اشـغال بنـا ۳۷۵ مترمربـع اسـت به‌صـورت کوشـک ماننـد و برونگـرا در سـاحل رودخانـه زاینـده‌رود اصفهـان واقع‌شـده اسـت به‌صـورت دوطبقـه و ترکیبـی از فرم‌هـای هشـت‌وجهی و مکعبـی ادغام‌شـده اسـت (قاسـمی به‌زعـم از شـاهزمانی سـیچانی و قاسـمی سـیچانی، ۱۳۹۶، ۴۶۴). در سـال ۱۳۷۳ به‌عنـوان خانـه هنرمنـدان آغـاز بـه کارکـرده اسـت.

تحلیل و بحث در مورد یافته‌ها

بـا توجـه بـه هـدف اصلـی پژوهـش، قابلیـت ارتقـا، تعامـلات اجتماعـی در دو بخـش موردبررسـی قـرار می‌گیـرد، بخـش اول تحلیـل گرافیکـی و هندسـی محیـط بـر اسـاس مؤلفه‌هـای کالبـدی تعامـلات اجتماعـی و بخـش دوم شـامل تحلیـل بـه کمـک روش نحـو فضـا توسـط نرم‌افـزار Depth Map خواهـد بـود.

محدودیت نظریه

به‌طورکلـی، نتایـج پژوهـش حاضـر نشـان می‌دهـد کـه بهره‌گیـری از نظریه‌هـای کالبـدی اجتماعـی در معمـاری به‌خصـوص نحـو فضـا بـرای ارزیابـی مفاهیـم تعامـلات اجتماعـی سـودمند بـوده امـا کافـی نیسـت زیـرا در ایـن نظریه‌هـا تکیـه بـه تحلیل‌هـای دوبعـدی اسـت و بـه عناصـر سـه بعـدی بـی توجهـی شـده اسـت. بنابرایـن در راسـتای تکمیـل کـردن ایـن پژوهـش و برطـرف کـردن ایـن محدودیت‌هـا پیشـنهاد می‌شـود از روش‌هـای مکمـل ماننـد نقشـه‌های شـناختی و روش‌هـای آمـاری در ارزیابـی و تحلیـل ایـن بناهـا بهره‌گیـری شـود.

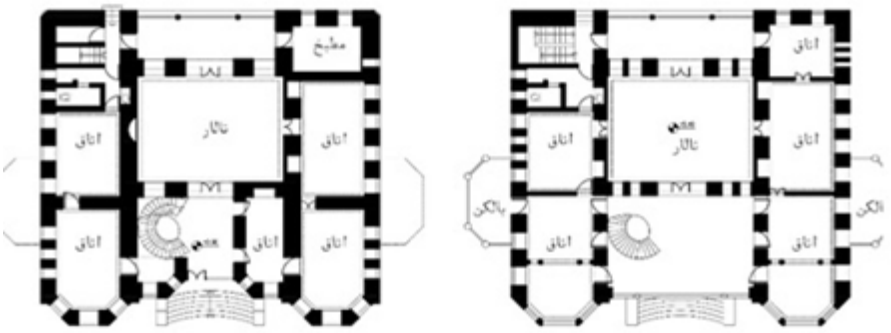
بحث و تحلیل بخش اول

بخـش اول تجزیه‌وتحلیـل پـلان شـامل ویژگی‌هـای هندسـه و تناسـبات، تنـوع ابعـاد، تقـارن، فـرم، انعطاف‌پذیـری و محصوریـت، نظـام فعالیـت، نـوع فضـا و وسـعت اسـت (رجـوع شـود بـه جـدول شـماره ۱).

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

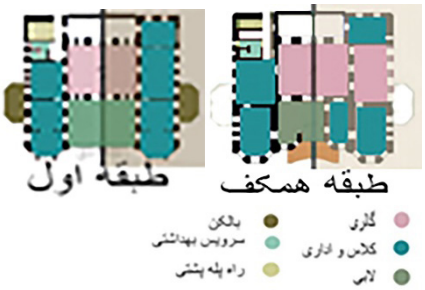
تصویر ٦- پلان طبقات خانه هنرمندان تبریز (مآخذ: اداره کل میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی، ۱۳۸۲،۲۲-۲٤)

تصویر ۷- پلان طبقات خانه هنرمندان اصفهان (طبقه اول سمت راست و طبقه همکف سمت چپ) (مآخذ: شاه زمانی سیچانی و قاسمی سیچانی،۱۳۹٦،٤٦۳)

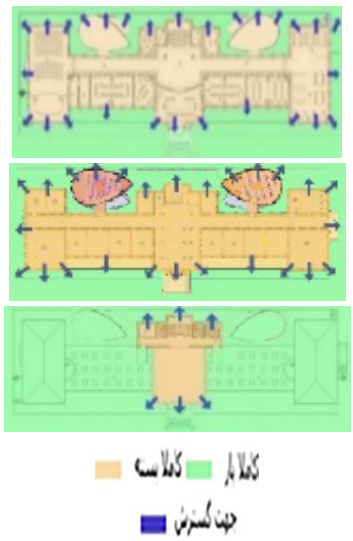
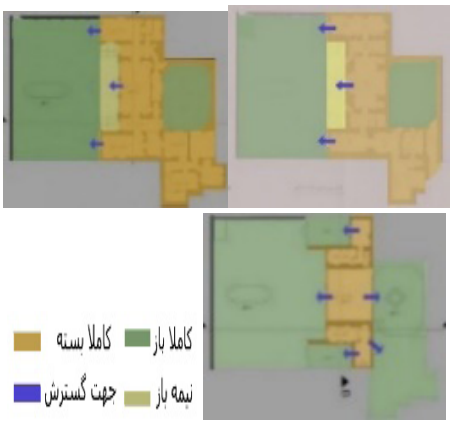
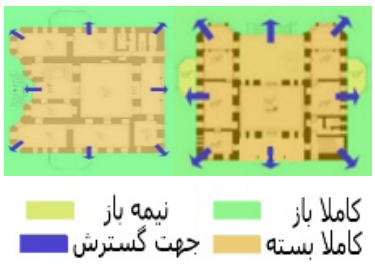
[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۱-تحلیل گرافیکی و هندسی مؤثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در خانه‌های هنرمندان ایران (مأخذ: نگارندگان)

هندسه، تناسبات، تنوع ابعاد، تقارن و فرم	خانه هنرمندان تهران		فرم کلی پلان نسبتاً پیچیده اما فرم اجزا ساده است. هندسه پلان و نما به‌صورت متقارن از تکرار مستطیل‌ها و مربعهای ساده و مدولار تشکیل‌شده است و فقط یک کمان دایره‌ای شکل و دو اشک در پلان دیده می‌شود.
	خانه هنرمندان تبریز		فرم کلی پلان نسبتاً ساده است. هندسه اجزای پلان به‌صورت مربع‌ها و مستطیل‌های تو در تو و کنار هم با ابعاد متنوع است و بعضی فضاها نسبت به محور افقی دارای تقارن‌اند
	خانه هنرمندان اصفهان		فرم کلی پلان و اجزا ساده است. هندسه پلان متقارن و ترکیبی از تکرار مستطیل‌های ساده و مستطیل‌هایی که با نیم هشت‌ضلعی ترکیب‌شده است. و فقط در پلکان ورودی و طبقات دایره وجود دارد

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

انعطاف‌پذیری سازه‌ای و محصوریت	خانه هنرمندان تهران		پارک اطراف پلان فضای کاملاً باز را تشکیل می‌دهد و تمام اجزا محصوریت کامل دارد به‌جز فضای بام که باز است و در طبقات همکف و اول به علت برونگرا بودن قابلیت گسترش در فضای باز در تمام جهات بیرون را دارد.
	خانه هنرمندان تبریز		تمام اجزا محصوریت کامل دارد به‌جز قسمت ایوان مسقف که نیمه‌باز است. و حیاط فضای کامل باز را تشکیل می‌دهد و به علت همسایگی و درون‌گرا بودن تنها از طرف حیاط در طبقه همکف و در طبقه بالا به سمت فضای مسقف همکف نیز قابلیت گسترش دارد که آن نیز به میزان محدودی است.
	خانه هنرمندان اصفهان		پارک اطراف پلان فضای کاملاً باز را تشکیل می‌دهد و تمام اجزا محصوریت کامل دارد به‌جز قسمت ایوان‌های مسقف که نیمه‌باز هستند و به علت برونگرا بودن قابلیت گسترش در فضای باز در تمام جهات بیرون را دارد.

پس از تحلیل ساختار کالبدی فضا بر نمونه‌های مطالعاتی که در جدول شماره ۱ مشاهده شده است. ویژگی‌های تأثیرگذار کالبدی بناهای مطالعاتی بر تعاملات اجتماعی آشکار گشت. خانه هنرمندان تهران با داشتن بیشترین تعداد نظام‌های فعالیتی درنتیجه بیشترین تعداد فضا را دارد و پاسخگوی درصد بیشتری از جامعه است فرم و هندسه در تمام نمونه‌ها تقریباً ساده است البته در خانه هنرمندان اصفهان ساده‌تر از دو نمونه دیگر است. تناسبات در تمام نمونه‌ها رعایت شده و تقارن نیز تنها در خانه هنرمندان تبریز کمتر وجود دارد. اما ابعاد در خانه هنرمندان تبریز متنوع‌تر است. خانه هنرمندان اصفهان بیشترین محصوریت را داراست. در هر سه خانه به علت باارزش بودن ازلحاظ تاریخی_ فرهنگی، انعطاف‌پذیری سازه‌ای کمی دیده می‌شود اما خانه هنرمندان تهران و اصفهان به سبب برون‌گرایی و داشتن سایت پلان بزرگ قابلیت گسترش را از طریق الحاق فضا در سایت اطراف دارند انعطاف‌پذیری فعالیتی نیز در تمام نمونه‌ها دیده می‌شود و از فضای باز نیز می‌توان در راستای فعالیت‌های مناسب فصول گرم استفاده کرد. هرچند خانه هنرمندان تبریز که در اقلیم

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

انجـام فعالیـت در فضـای بازنیسـت. بررسـی‌های انجام‌شـده آشـکار سـاخت کـه بـه نظـر می‌رسـد اصـول و قواعـد مشـترکی بیـن کالبـد و نحـوه قرارگیـری نظام‌هـای فعالیتـی نمونه‌هـای مطالعاتـی وجـود دارد لیکـن میـزان بهره‌گیـری ایـن قوانیـن توسـط خانـه هنرمنـدان تهـران بـه علـت وسـعت بزرگ‌تـر و فضاهـای متنوع‌تـر، بیشـتر بـوده و نیـز فضـای ارتباطـی خانـه هنرمنـدان تهـران در میانـه پـلان اسـت کـه کارایـی بنـا را در راسـتای ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی جامعـه افزایـش داده اسـت.

تحلیل و بحث بخش دوم

در ایـن بخـش از روش نحـو فضـا بـرای تحلیـل روابـط فضایـی فضاهـای نمونه‌هـای مطالعاتـی اسـتفاده خواهـد شـد. رویکـرد تحلیـل گـراف نمایـی بـا اسـتفاده از تحلیـل نمایانـی، شـاخصه‌های اصلـی ایـن نظریـه را ارزیابـی می‌کننـد، کـه در جـداول شـماره ۲ تـا ۴ مشـاهده خواهـد شـد. نرم‌افزارهـای مورداسـتفاده در ایـن تحلیـل URL Depth Map X اسـت خروجـی نرم‌افزارهـا طیـف رنگـی گـرم تـا سـرد دارنـد. هرچـه میـزان شـاخص نقطـه موردنظـر بیشـتر باشـد طیـف رنـگ گـرم را بـه خـود اختصـاص می‌دهـد و هـر چـه میـزان آن کمتـر باشـد بـه رنـگ سـرد تمایـل خواهـد داشـت. شـاخصه‌های موردبررسـی شـامل عامـل اسـاس[1]، ایزوویزیـت[2]، خوانایـی[3]، اتصـال[4]، هم‌پیونـدی[5]، عمـق[6] و نمـودار توجیهـی[7] اسـت (رجـوع شـود بـه جـداول شـماره ۲، ۳، ۴ و۵).

بـا توجـه بـه سـنجش روابـط و سـازمان‌دهی فضایـی نمونه‌هـای مطالعاتـی بـر اسـاس شـاخصه‌های نحـو فضـا در ایـن خصـوص، جمع‌بنـدی یافته‌هـا در جهـت بررسـی توانایـی نمونه‌هـا در راسـتای ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی بـه شـرح زیـر اسـت:

-هم‌پیونـدی و اتصـال: میـزان ایـن دو شـاخصه در فضاهـا متناسـب بـوده به‌طوری‌کـه در خانـه هنرمنـدان تهـران بیشـترین مقـدار هـر دو شـاخصه در مسـیر ارتباطـی راهـرو و لابـی در طبقـه همکـف اسـت کـه ایـن فضاهـا نسـبت بـه هـم جـدا افتادگـی کمتـری در مقابـل دیگـر فضاهـا دارنـد و کمتریـن هم‌پیونـدی در اداری غربـی و کمتریـن اتصـال در راه پلـه بـام اسـت. در خانـه هنرمنـدان تبریـز نیز بیشـترین میـزان آن‌هـا در مسـیر راهـرو و لابـی و اتـاق جلسـات و اتاق‌هایـی کـه در امتـداد ایـن فضاهـا قـرار دارنـد. کمتریـن مقـدار هم‌پیونـدی در اتـاق مدیریـت در طبقـه همکـف اسـت امـا کمتریـن مقـدار اتصـال در پلـکان ورودی سـمت غربـی بناسـت لیکـن در خانـه هنرمنـدان اصفهـان بیشـترین مقـدار هم‌پیونـدی و اتصـال در مسـیر لابـی و گالـری و راهـرو انتهایـی در طبقـه اول و کمتریـن میـزان آن‌هـا در سـرویس بهداشـتی هم‌کـف اسـت.

-میـدان دیـد: ایـن شـاخص نیـز کـه تجزیه‌وتحلیـل سـطح قابلیـت دیـد داخلـی اسـت. در خانه هنرمنـدان تهران بیشـترین میـزان در مرکـز لابـی اسـت و کمتریـن در سـرویس بهداشـتی غـرب بـام اسـت. در خانـه هنرمنـدان تبریـز حیـاط بیشـترین مقـدار را و پلـکان شـرقی همکـف کمتریـن میـزان مسـاحت و اتاقـک تـه راهـرو شـرقی زیرزمیـن بیشـترین محیـط را دارد. در خانـه هنرمنـدان اصفهـان نیـز بیشـترین مقـدار در لابـی طبقـه اول کمتریـن مقـدار مسـاحت در سـرویس بهداشـتی طبقـات اسـت.

-عامـل اسـاس: بیشـترین مقـدار در خانـه هنرمنـدان تهـران در فضـای بـام شـرقی اسـت. در خانـه هنرمنـدان تبریـز نیـز بیشـترین مقـدار در مرکـز لابـی طبقـه اول اسـت. در خانـه هنرمنـدان اصفهـان بیشـترین میـزان در مرکـز گالـری همکـف کـه نشـان می‌دهـد افـراد بیشـتری می‌تواننـد در ایـن فضاهـا جمـع شـده و باهـم در ارتبـاط باشـند

-کوتاه‌تریـن فاصلـه عمقـی: در خانـه هنرمنـدان تهـران بیشـترین میـزان در نگارخانـه ممیـز در همکـف اسـت. در خانـه هنرمنـدان تبریـز گوشـه غربـی حیـاط اندرونی بیشـترین مقـدار را و در اصفهـان نیـز بیشـترین مقـدار در اداری گوشـه شـرقی دارنـد.

-خوانایـی: در خانـه هنرمنـدان تهـران بیشـترین میـزان مربوط بـه طبقـه بـام اسـت و کمتریـن در طبقـه همکـف اسـت و در خانـه هنرمنـدان تبریـز همکـف بیشـترین مقـدار را و زیرزمیـن کمتریـن مقـدار را دارنـد. طبقـه اول خانـه هنرمنـدان اصفهـان نیـز مقـدار بیشـتری نسـبت بـه طبقـه همکـف دارد در طبـق کـه نشـان می‌دهـد نحـوه‌ی چیدمـان ایـن طبقـات قابـل تشـخیص‌تر از طبقـات دیگـر اسـت.

-عمـق گامـی: بیشـترین مقـدار در خانـه هنرمنـدان تهـران در سـرویس بهداشـتی همکـف اسـت. خانـه هنرمنـدان تبریـز نیـز بیشـترین مقـدار در اتـاق مدیریـت همکـف و راهـرو ورودی حیـاط اندرونـی در زیرزمیـن و گالـری کنـاری آن اسـت. در خانـه هنرمنـدان اصفهـان بیشـترین میـزان در سـرویس بهداشـتی طبقـات اسـت.

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

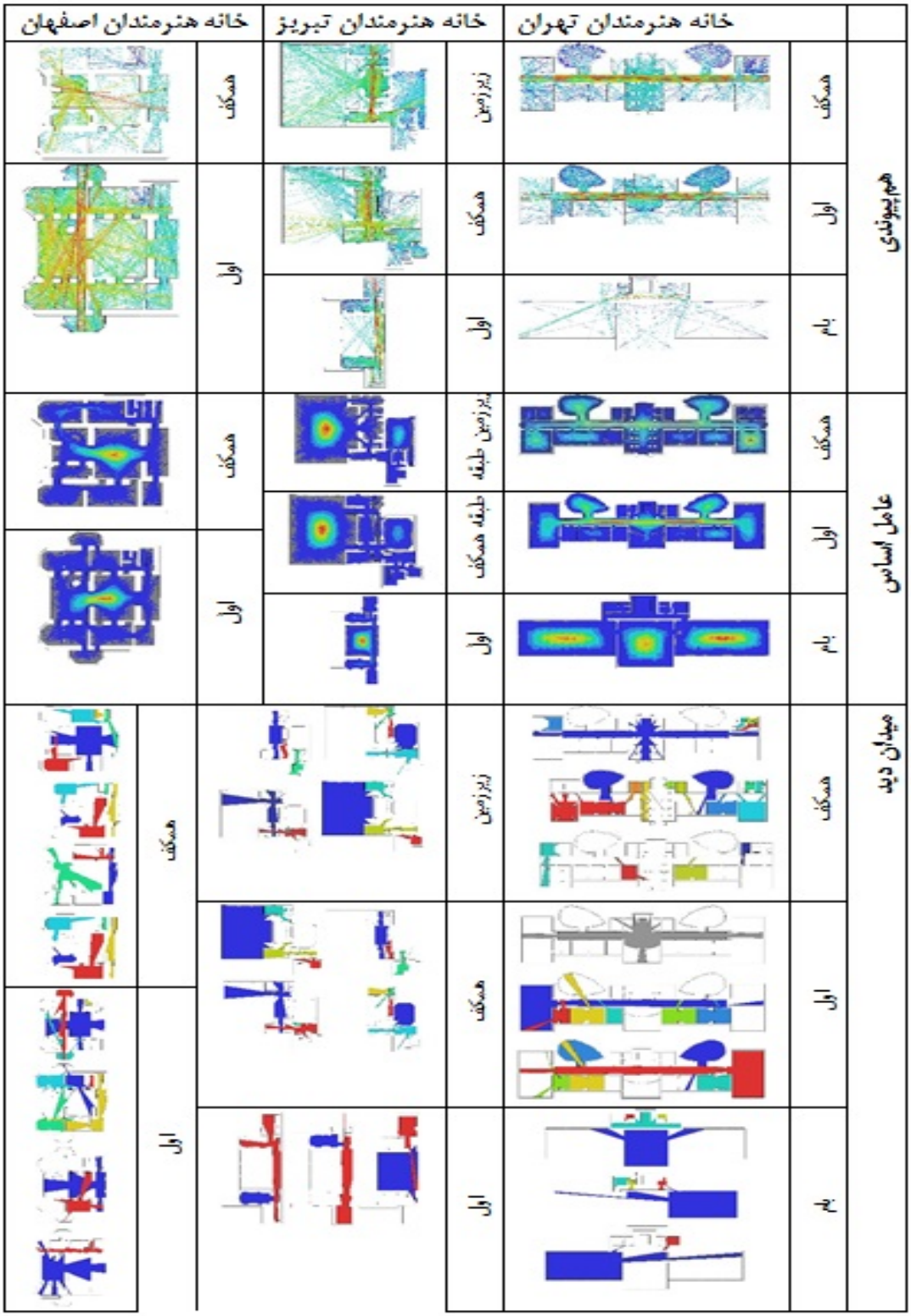
جدول ۲- اطلاعات استخراج‌شده نمونه‌های مطالعاتی بر اساس تکنیک نحو فضا؛ (مأخذ: نگارندگان)

		خوانایی		هم‌پیوندی		اتصال	عامل اساس	میدان دید		عمق	
				فراگیر	محلی(۳)			محیطی	مساحتی	کمترین فاصله عمقی	گامی
خانه هنرمندان تهران	طبقه همکف	۰/۸۸	بیشترین	۱۸/۷۷	۱۸/۷۷	۱۱۰۰	۲۴۱	۷۹/۲۷	۲۶/۰۸	۱۵/۲۱	۵
			میانگین	۶/۵۲	۷/۰۶	۲۹۱/۷۸	۳۸/۴۲	۲۰/۰۱	۶/۴۶	۸/۵۳	۲/۶۸
			کمترین	۲/۷۱	۳/۴۸	۱۱	۱	۳/۱۹	۰/۳۵	۰	۰
	طبقه اول	۰/۸۷	بیشترین	۱۶/۳۷	۱۶/۳۷	۷۴۱	۴۰۳	۶۱/۸۹	۲۱/۸۳	۱۱/۳۲	۴
			میانگین	۶/۱۹	۶/۶۵	۲۳۳/۸۰	۵۵/۴۳	۲۰/۱۸	۶/۷۴	۶/۲۵	۲/۶۱
			کمترین	۲/۹۸	۴/۰۳	۶	۱	۷/۹۰	۱/۴۹	۰	۰
	طبقه بام	۰/۹۴	بیشترین	۱۰/۳۸	۱۰/۳۸	۸۴	۵۲۴	۴۰/۹۵	۲۱/۶۳	۸/۶۷	۳
			میانگین	۴/۲۱	۴/۳۹	۳۲/۲۰	۸۵/۶۵	۱۴/۵۰	۶/۳۰	۴/۹۷	۲/۴۰
			کمترین	۲/۲۱	۲/۳۷	۳	۱	۲/۸۱	۰/۲۷	۰	۰
	تمام طبقات	/۹۰	بیشترین	۱۸/۷۷	۱۸/۷۷	۱۱۰۰	۵۲۴	۷۹/۲۷	۲۶/۰۸	۱۵/۲۱	۵
			میانگین	۶/۳۸	۶/۷۷	۲۵۶/۲۹	۵۴/۴۶	۱۹/۱۵	۶/۵۲	۶/۹۹	۲/۵۹
			کمترین	۲/۲۱	۲/۳۷	۳	۱	۲/۸۱	۰/۲۷	۰	۰
خانه هنرمندان تبریز	طبقه زیرزمین	۰/۶۷	بیشترین	۱۴/۰۴	۱۴/۰۷	۱۰۲۳	۴۰۵	۵۵/۵۴	۹۴/۵۹	۲۳/۰۴	۵
			میانگین	۶/۲۷	۷/۳۰	۳۲۸/۳۰	۲۸/۱۷	۳۱/۱۱	۲۰/۰۳	۱۰/۸۸	۱/۷۵
			کمترین	۲/۶۰	۳/۹۱	۵	۱	۳/۹۳	۰/۷۲	۰	۰
	طبقه همکف	۰/۹۰	بیشترین	۱۲/۰۳	۱۲/۰۶	۵۵۶	۴۷۴	۳۹/۹۴	۶۹/۶۳	۱۹/۱۰	۵
			میانگین	۵/۵۵	۶/۲۰	۱۶۹/۷۹	۳۲/۳۸	۲۰/۶۷	۱۱/۲۲	۹/۸۵	۱/۸۶
			کمترین	۲/۲۳	۳/۴۲	۸	۱	۴/۲۸	/۴۲	۰	۰
	طبقه اول	۰,۷۹	بیشترین	۱۳/۳۴	۱۳/۳۴	۱۸۸	۵۴۵	۴۹/۹۸	۴۷/۷۰	۲۰/۴۴	۴
			میانگین	۵/۷۲	۶/۱۱	۸۸/۵۵	۴۶/۷۸	۳۴/۸۳	۲۲/۵۵	۱۰/۹۰	۱/۹۸
			کمترین	۲/۷۱	۳/۰۸	۱۵	۱	۱۷/۹۷	۱۰/۰۴	۰	۰
	تمام طبقات	۰/۷۹	بیشترین	۱۴/۰۴	۱۴/۰۷	۱۰۲۳	۵۴۵	۵۵/۵۴	۹۴/۵۹	۲۳/۰۴	۵
			میانگین	۵/۹۶	۶/۲۳	۲۵۰/۱۶	۳۸/۸۸	۲۶/۹۶	۱۶/۴۲	۱۰/۵۳	۱/۸۴
			کمترین	۲/۲۳	۳/۰۹	۵	۱	۳/۹۳	۰/۴۲	۰	۰
خانه هنرمندان اصفهان	طبقه همکف	۰/۹۵	بیشترین	۱۲/۸۳	۱۳/۷۴	۳۴۵	۳۶۰	۸۲/۹۴	۸۸/۰۳	۲۰/۶۸	۵
			میانگین	۶/۶۰	۷,۱۰	۱۳۸/۸۲	۱۹/۳۳	۴۱/۶۲	۲۹/۸۸	۱۰/۲۷	۱/۸۸
			کمترین	۲/۱۷	۲/۶۴	۶	۱	۹/۶۸	۳/۱۷	۰	۰
	طبقه اول	۰/۹۶	بیشترین	۱۴/۴۶	۱۴/۴۶	۵۳۹	۳۲۹	۱۱۳/۷۷	۱۱۳/۱۲۸	۱۷/۱۸	۵
			میانگین	۷/۹۸	۸/۰۷	۲۲۰/۴۳	۱۴/۸۷	۶۲/۹۰	۴۷/۵۰	۸/۷۸	۱/۸۷
			کمترین	۲/۹۵	۳/۴۳	۸	۱	۹/۶۵	۳/۲۷	۰	۰
	تمام طبقات	۰/۹۵	بیشترین	۱۴/۴۶	۱۴/۴۶	۵۳۹	۳۶۰	۱۱۳/۷۷	۱۱۳/۱۲۸	۲۰/۶۸	۵
			میانگین	۷/۴۸	۷/۷۲	۱۹۰/۸۷	۱۶/۳۶	۵۱/۹۰	۳۸/۳۹	۹/۵۲	۱/۹۵
			کمترین	۲/۱۷	۲/۶۴	۶	۱	۹/۶۵	۳/۱۷	۰	۰

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

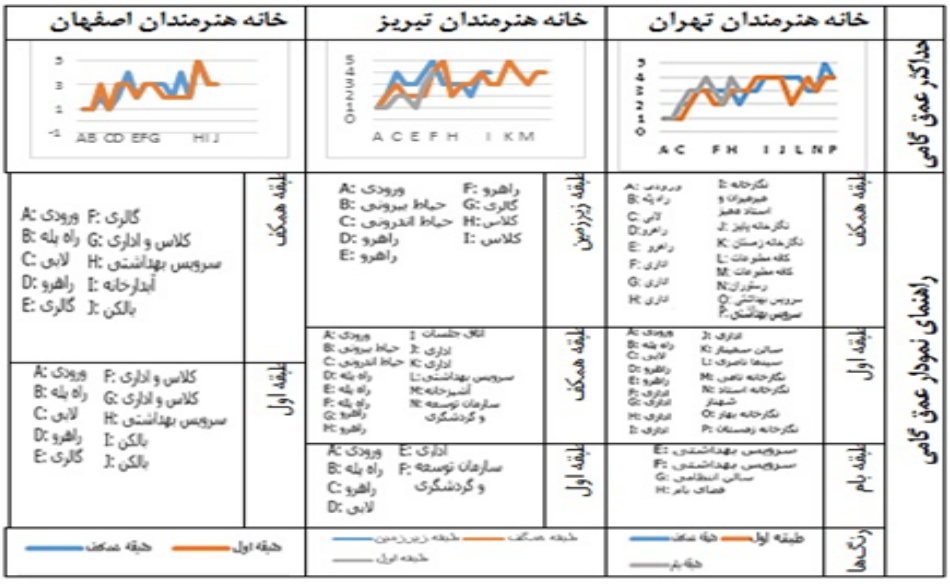
جدول ۳-گراف‌های تکنیک نحو فضا برای هر یک از نمونه‌های مطالعاتی (مأخذ: نگارندگان)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

جدول ۳_نمودار عمق گامی برای هر یک از نمونه های مطالعاتی بر اساس تکنیک نحو فضا (مأخذ: نگارندگان)

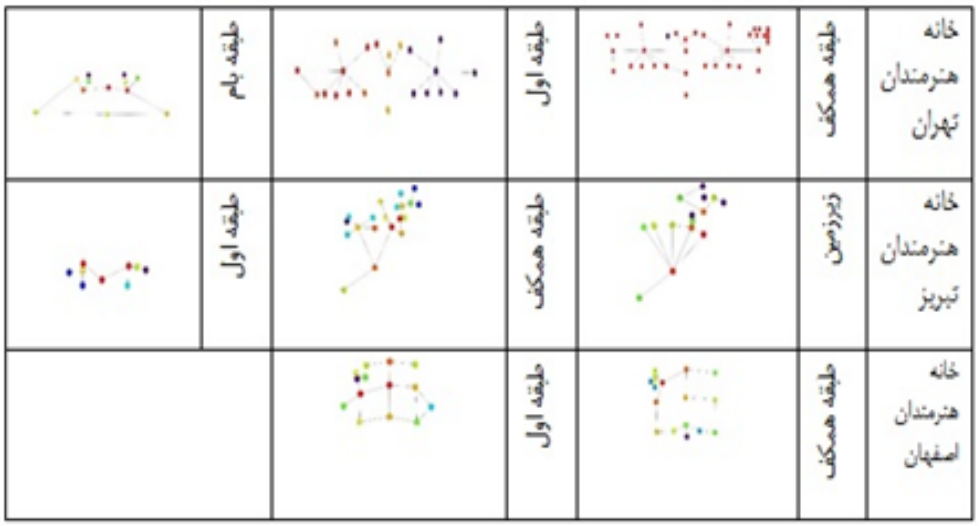

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

-نمودار توجیهی: در خانه هنرمندان تهران راهروها و لابی فضاهای ارتباطی دارای بیشترین پیوند بوده و دارای عمق کمتری نسبت به سایر فضاها هستند و در خانه هنرمندان تبریز حیاط دارای بیشترین پیوند و کمترین عمق فضایی است. لیکن در خانه هنرمندان اصفهان بیشترین پیوند مربوط به گالری طبقه اول است و لابی طبقه همکف از کمترین عمق برخوردار است. فضاهای واسط موجب کاهش عمق و افزایش نفوذپذیری و درنتیجه دسترسی راحت‌تر فضاهای دیگر می‌شوند.

Depth Map در سه بنا با یکدیگر نشان داد که میانگین میزان خوانایی و هم‌پیوندی و میدان دید خانه هنرمندان اصفهان نسبت به نمونه‌های مطالعاتی دیگر بیشتر است لیکن میانگین اتصال و عامل اساس و عمق گامی خانه هنرمندان تهران بیشتر از نمونه‌های مطالعات دیگر است و کوتاه‌ترین فاصله عمقی نیز در خانه هنرمندان تبریز بیشتر از نمونه‌های مطالعاتی دیگر است. البته میزان هم‌پیوندی و عمق گامی و کوتاه‌ترین شاخص عمق در هر سه نمونه نزدیک به یکدیگر است. لیکن نمودار توجیهی نشان می‌دهد که خانه هنرمندان اصفهان از بیشترین پیوند بین فضاها برخوردار است درنتیجه دسترسی و نفوذپذیری بین فضاها در این بنا سهل‌تر دیگر نمونه‌های مطالعاتی است.

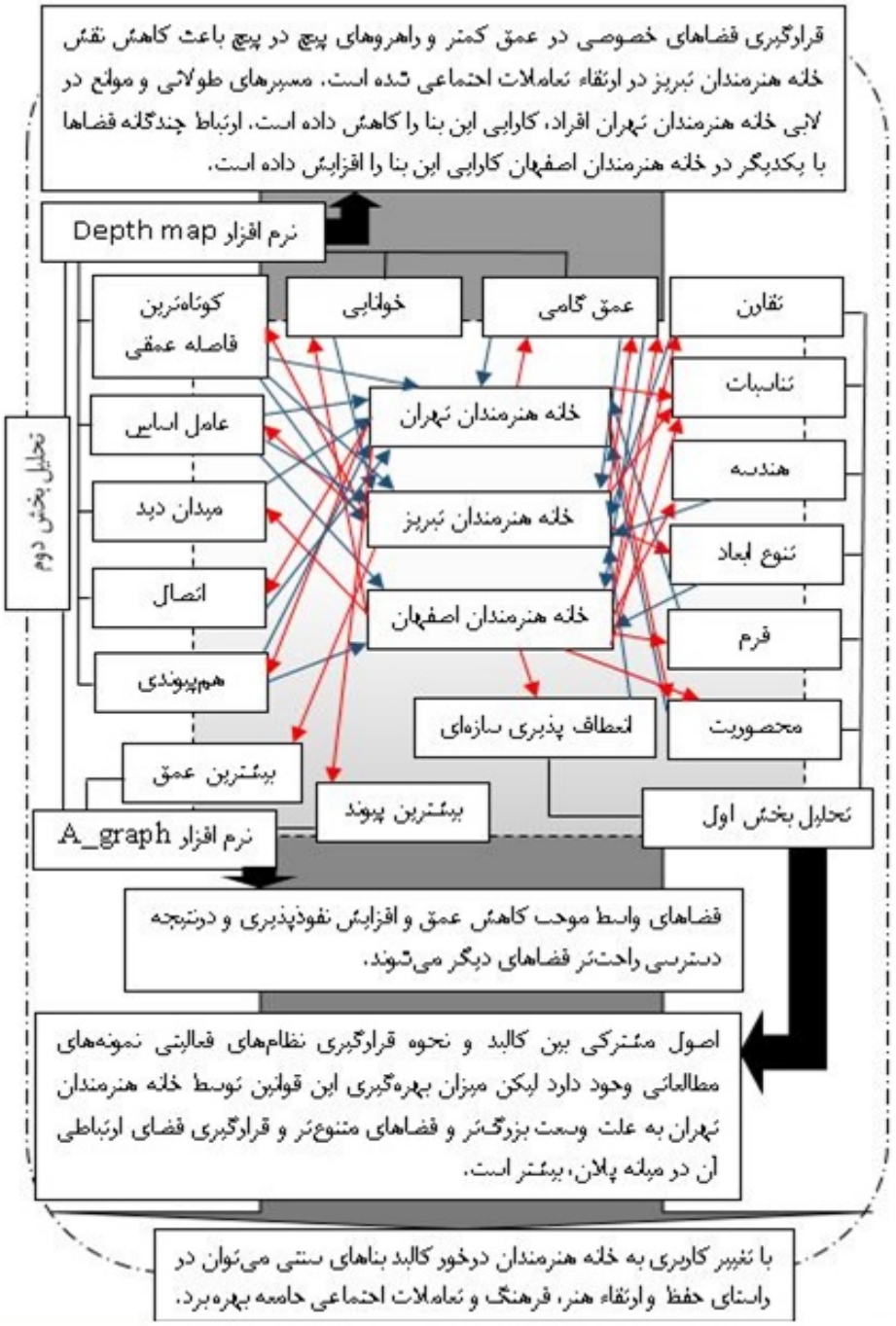
جدول ۵- مودار توجیهی نمونه‌های مطالعاتی (مأخذ: نگارندگان)

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

نتیجه‌گیری

با مقایسه کلی میان شاخصه‌های بررسی‌شده در خانه‌های هنرمندان تهران، تبریز و اصفهان فرضیه پژوهش مشخص شد که بیانگر این است که بین ساختار کالبدی-فضایی خانه‌های هنرمندان تغییر کاربری شده در ایران و تعاملات اجتماعی محیط، رابطهی معناداری وجود دارد. در همین رابطه، کالبد و ساختار فضایی، تعاملات اجتماعی بین کاربران خانه‌های هنرمندان را تسهیل، افزایش و در کل تغییر می‌دهند. در پایان این بخش نتیجه می‌شود که اصول سازمان‌دهی فرم و فضا در نمونه‌های مطالعاتی مشابه است ولیکن بهره‌گیری از پارامترهای ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضاهای ارتباطی که در مرکز پلان واقع‌اند بیشتر است و تأثیر مثبتی در کارایی خانه‌های هنرمندان داشته و زمینه تماس

تصویر ۸- مدل مفهومی بحث و نتیجه‌گیری (رنگ قرمز رنگ نشانه بیشترین مقدار مؤلفه و رنگ آبی نشانه کمترین مقدار مؤلفه است) (مأخذ: نگارندگان)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰، پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

کاربـران و ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی را فراهـم می‌آورنـد، همچنیـن فضاهـای خصوصـی ماننـد سـرویس بهداشـتی اگـر در عمـق بیشـتری قـرار گیرنـد کارایـی فضاهـای عمومـی را افزایـش می‌دهنـد کـه ایـن دلایـل نشـان می‌دهنـد خانـه هنرمنـدان تبریـز نقـش کمتـری در ارتقـاء تعامـلات اجتماعـی دارد و نیـز در ایـن بنـا راهروهـای پیچ‌درپیـچ عمـق فضـا کـه سـبب دسترسـی سـختتر اسـت را افزایـش داده اسـت. راهروهـای طولانـی خانـه هنرمنـدان تهـران و سـتون‌های لابـی آن (به‌عنـوان موانـع در دسترسـی و دیـد مسـتقیم در فضـا) باوجـود داشـتن ارزش بـالای پارامترهـا و میـزان بـالای قابلیـت جـذب افـراد، کارایـی ایـن بنـا را کاهـش داده اسـت لیکـن ارتبـاط چندگانـه فضاهـا بـا یکدیگـر در خانـه هنرمنـدان اصفهـان خوانایـی و کارایـی ایـن بنـا را افزایـش داده امـکان کنتـرل ورود و خـروج افـراد و میـدان دیـد بهتـر و عمـق کمتـر بـه فضاهـا وجـود دارد.

درنهایـت بـا تغییـر کاربـری بـه خانـه هنرمنـدان درخـور کالبـد بناهـای سـنتی می‌تـوان در راسـتای حفـظ و ارتقـاء هنـر، فرهنـگ و تعامـلات اجتماعـی جامعـه بهـره بـرد نـه اینکـه در قالـب کالبـدی بلااسـتفاده یـا عتیقـه‌ای از دوران گذشـته رهـا شـوند.

پی‌نوشت‌ها

۱. **عامـل اسـاس** (Agent Analysis): ایـن سیسـتم بـر اسـاس الگوهـای حرکـت پیـاده اسـت کـه یـک معمـار بـرای کفایـت اجتماعـی یـک پـروژه نیـاز دارد. (Turner, ۲۰۰۳, ۶۵۹) بیانگـر ایـن اسـت کـه چگونـه مـردم خـود را در سـاختمان و مناطـق شـهری جهت‌یابـی می‌کننـد کـه از مجموعـه روش‌هـای مشـاهده و برداشـت از محیـط اسـت. (حیـدری و فرهـادی، ۱۳۹۷)

۲. **ایزوویزیـت** (Isovisite): بیانگـر نوعـی داده‌هـای تجربـی در ارتبـاط بـا بررسـی میـزان درک بصـری افـراد از کیفیـت فضـا و تأثیـر متقابـل جای‌گیـری آنهـا در فضـا بـا توجـه بـه عناصـر جانمایـی شـده در محیـط اسـت و ارائـه دهنـده خـواص دقیقـی از هندسـه محیـط اسـت کـه بـه بررسـی کیفیـت و قابلیـت بصـری محیـط کمـک می‌کنـد(Emo, ۲۰۱۵,۱۲۱). هـدف ایـن شـاخص بررسـی سـطح قابلـت دیـد از یـک نقطـه و چگونگـی دیـدن و دیـده شـدن از نقـاط دیگـر اسـت. (نظرپـور، سـعادتی وقـار و حیـدری، ۱۳۹۶، ۲۵۶).

۳. **خوانایـی**) نمـودار (R^2: از نسـبت بیـن دو شـاخص هم‌پیونـدی و اتصـال در نظریـه نحـو فضـا حاصـل می‌شـود. (نظرپـور، سـعادتی_ وقـار، حیـدری، ۱۳۹۶، ۲۵۹) ایـن نمـودار شـعاع‌های محلـی و فراگیـر بـه عبارتـی یک‌پارچگـی فضـا را میسـنجد. میـزان صفـر در آن بیانگـر حداکثـر پیچیدگـی و اعـداد نزدیـک بـه یـک نشـاندهندهٔ حداکثـر میـزان خوانایـی اسـت)۷۶ – (Hillier, ۲۰۰۷,۷۳.

٤. **اتصـال** (Connectivity): نشـان‌دهنده ارتبـاط مسـتقیم یـک نقطـه بـا دیگـر نقـاط اسـت. (جعفـری بهمـن و خانیـان، ۱۳۹۱، ۲۸۷) بـرای مثـال میـزان ارتبـاط اتـاق بـا دو ورودی بـه فضاهـای مجـاور خـود، دو اسـت. هرچـه اتصـال بیشـتر باشـد فضـا عمومی‌تـر و هرچـه کمتـر باشـد فضـا خصوصی‌تـر اسـت. (حیـدری و قاسـمیان اصـل و کیایـی۱۳۹۶، ۲۴)

۵. **هم‌پیونـدی** (Integration): هرچـه ایـن مؤلفـه در فضایـی بیشـتر باشـد انسـجام و دسترسـی بیشـتری بـا فضاهـای دیگـر دارد. (ریسـمانچیان و بـل، ۱۳۸۹، ۵۴). اهـداف آن در طراحـی معمـاری شـناخت فضاهایـی کـه می‌تواننـد مسـیر حرکتـی مـا بـرای رسـیدن بـه دیگـر فضاهـا باشـند و شـناخت فضاهایـی کـه می‌تواننـد بـه تقویـت کارکـرد اجتماعـی فضاهـای جمعـی مجـاور کمـک کننـد. (بهپـور و شـعاعی و نبـی میبـدی، ۱۳۹۷، ۵۳)

٦. **عمـق**(Depth): درجـه تغییـر جهـت از هـر نقطـه فضـا را بـه همـه‌ی نقـاط دیگـر نشـان می‌دهـد. موانـع، ماننـد سـتون یـا نرده‌هـا عمـق توپولوژیـک بیـن سـتون‌های مختلـف را افزایـش می‌دهنـد،) همـان). ایـن مفهـوم در مقابـل هم‌پیونـدی قـرار دارد درواقـع هرچـه عمـق کمتـر باشـد جهت‌یابـی راحتتـر اسـت. دارای دو پارامتـر عمـق گامـی و کوتاه‌تریـن مسـیر عمـق اسـت.

۷. **نمـودار توجیهـی:** نقـش فضاهـا و عناصـر ارتباط‌دهنـده فضاهـا را به‌وضـوح نشـان می‌دهـد (معماریـان، ۱۳۸۴: ۴۰۸) دارای دو الگـو اسـت. الـف) خطـی کـه نشـان‌دهنده فضاهـای تودرتـو اسـت درواقـع بـرای رفتـن بـه یـک فضـا بایـد از فضـای واسـط گذشـت. ب) الگـو چرخشـی کـه نشـاندهنده ارتبـاط حداقـل سـه فضـا بـا یکدیگـر اسـت. درواقـع دسترسـی هم‌زمـان دو فضـا کـه در عمیقتـر از فضـای قبلـی هسـتند (معماریـان، ۱۳۸۱، ۸۱).

منابع

– ایروانـی، احسـان (۱۳۹۴) «سـند احیـا و بهره‌بـرداری از اماکـن تاریخـی و فرهنگـی» تهـران، موسسـه‌ی فرهنگـی و هنـری پیشـین– پـژوه

– بهپـور، زهـرا و شـعاعی، حمیدرضـا و نبـی میبـدی، مسـعود (۱۳۹۷) « نحـو فضـا رهیافتـی بـرای ادراک عرصه‌بنـدی خانـه در شـهر یـزد (دوره‌هـای قاجاریـه، پهلـوی و جمهـوری اسـلامی) » نشـریه معمـاری اقلیـم گـرم و خشـک، دوره ۶، شـماره ۸، ۴۷–۷۵

– پیوسـته‌گر، یعقـوب و حیـدری، علی‌اکبـر و کیایـی، مریـم و کیایـی، مهدخـت (۱۳۹۶) « تحلیـل فراینـد مسـیریابی بـا اسـتفاده از روش نحـو فضـا در مـوزه هنرهـای معاصـر» نشـریه هویـت شـهر، دوره ۱۱، شـماره ۳۰، ۴۵–۵۸

– حیـدری، علی‌اکبـر و قاسـمیان اصـل، عیسـی و کیانـی، مریـم (۱۳۹۶) «تحلیـل سـاختار فضایـی خانه‌هـای سـنّتی ایـران بـا اسـتفاده از روش نحـو فضـا مطالعـه مـوردی: مقایسـه خانه‌هـای یـزد، کاشـان و اصفهـان» فصلنامـه مطالعـات شـهر ایرانی اسـلامی، دوره ۷، شـماره ۲۸، ۲۱–۳۳

– دانشـپور، سـیدعبدالهادی و چرخچیـان، مریـم(۱۳۸۶) «فضاهـای عمومـی و عوامـل مؤثـر بـر حیـات جمعـی» بـاغ نظـر، دوره ۴، شـماره ۷، ۱۹–۲۸

– سـهیلی، جمال‌الدیـن و رسـولی، نسـترن (۱۳۹۵) « مطالعـه تطبیقـی نحـو فضـای معمـاری کاروانسـراهای دوره قاجاریـه» نشـریه هویـت شـهر، دوره ۱۰، شـماره ۲۶، ۴۷–۶۱

– سـیادتیان، سـعید رضـا و پورجعفـر، محمدرضـا (۱۳۹۲) «آزمـون کاربـرد گـراف توجیهـی در معمـاری ایرانی–اسـلامی(نمونه‌های مـوردی: خانـهٔ رسـولیان یـزد، خانه‌هـای در ماسـوله)» نشـریه نقش‌جهـان، دوره ۴، شـماره ۳، ۲۷–۴۲

– شـاه زمانـی سـیچانی، لادن و قاسـمی سـیچانی، مریـم (۱۳۹۶) «تحلیـل سـاختار پـلان خانـه اعیانـی پهلـوی هنرمندان (محتشـمی)

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

اصفهان بر مبنای قوانین گشتالت» فصلنامه مدیریت شهری، دوره ۱۶، شماره ۴۵، ۴۶۱-۴۷۰
- شیخ بهایی، امیررضا (۱۳۹۸) «بررسی اصل درون‌گرای در مسکن ایرانی بر اساس نظریه نحو فضا (مطالعه موردی: خانه‌های سنتی اقلیم گرم و خشک)» فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۶۳، ۵۴-۷۸
- صبری آذرشهری و حمید (۱۳۹۰) «آذربایجان شناسی"تبریز ما"» ناشر هماذر، تبریز، جلد دوم
- کمالی پور، حسام و معماریان، غلامحسین و فیضی، محسن و موسویان، فرید (۱۳۹۱) « ترکیب شکلی و پیکره‌بندی فضایی در مسکن بومی: مقایسه تطبیقی عرصه‌بندی فضایی مهمان در خانه‌های سنتی کرمان» فصلنامه مسکن محیط و روستا، دوره ۳۱، شماره ۱۳۸، ۳-۱۶
- مداحی، سید مهدی، معماریان، غلامحسین (۱۳۹۵) «تجزیه‌وتحلیل پیکره‌بندی فضایی خانه‌های بومی با رویکرد نحو فضا (نمونه موردی شهر بشرویه)» فصلنامه مسکن و محیط روستا، دوره ۳۵، شماره ۱۵۶، ۴۹-۶۶
- معماریان، غلامحسین(۱۳۸۱) «نحو فضای معماری» نشریه صفه، دوره ۱۲، شماره ۳۵، ۷۵-۸۳
- اداره کل میراث فرهنگی استان آذربایجان شرقی(۱۳۸۲) «خانه ختایی تبریز» سازمان میراث فرهنگی کشور; شورای ثبت آثار ملی منطقه شمال غرب
-پیوسته‌گر، یعقوب و حیدری، علی‌اکبر و کیانی، مریم (۱۳۹۶) « بررسی عامل تفاوت فضا و ارزش فضایی در خانه‌های سنتی ایران با استفاده از روش چیدمان فضا» مطالعات محیطی هفت حصار، دوره ۷، شماره ۲۰، ۵-۱۴
-جعفری بهمن، محمدعلی و خانیان، مجتبی (۱۳۹۱) « مشکل یابی طرح‌های جامع از دیدگاه رفتاری و مقایسه آن با ضلع موجود به روش چیدمان فضا Spacs Syntax))، نمونه موردی محله کبابیان شهر همدان» فصلنامه معماری و شهرسازی آرمانشهر، دوره ۵، شماره ۹، ۲۸۵-۲۹۵
-حیدری، احمد و فرهادی، مریم (۱۳۹۷) « واکاوی ارتباط بین نقشه‌های شناختی و مدل‌سازی‌های رایانه‌ای نرم‌افزار نحو فضا در شناخت محیط‌های اجتماع‌پذیر (نمونه موردی: بستر عمومی دانشکده‌های هنر و -معماری دانشگاه بوعلی سینا و دانشگاه شهید بهشتی) » نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۲۳، شماره ۲، ۱۷-۳۰
- حیدری، علی‌اکبر و اکبری، الهه و اکبری، آرمان (۱۳۹۸) «مقایسه تطبیقی راندمان عملکردی پیکره‌بندی فضاها در سه نظام خانه با پیمون بزرگ، پیمون کوچک و خرده پیمون با استفاده از روش چیدمان فضا» فصلنامه معماری و شهرسازی ارمانشهر، دوره ۱۲، شماره ۲۸، ۳۵-۴۸
-حیدری، علی‌اکبر و پیوسته‌گر، یعقوب و کیایی، مریم (۱۳۹۶) « بررسی نقش حیاط در ارتقای راندمان عملکردی مساجد با استفاده از روش چیدمان فضا» نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۲۲، شماره ۳، ۹۱-۱۰۴
-دفتر طراحی خانه هفت ماه (۱۳۸۶) «خانه هنرمندان ایران طرح توسعه» آرشیو خانه هنرمندان تهران
-ریسمانچیان، امید و بل، سایمون (۱۳۸۹) « شناخت کاربردی چیدمان فضا در درک پیکره‌بندی فضایی شهرها» نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۲، شماره ۴۳، ۴۹-۵۶
- حیاتی، زهرا (۱۳۹۲) پایان‌نامه «خانه هنرمندان کرمانشاه» کارشناسی ارشد، دانشگاه هنر
-صالحی‌نیا، مجید و معماریان، غلامحسین (۱۳۸۸) «اجتماع‌پذیری فضای معماری» نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۱، شماره ۴۰، ۱۲ – ۵
-طباطبایی مولاذی، فاطمه، صبر نژاد، ژاله (۱۳۹۵) «رویکرد تحلیلی نحو (چیدمان) فضا در ادراک پیکره‌بندی فضایی مسکن بومی قشم (نمونه موردی روستای لافت) » فصلنامه مسکن محیط و روستا، دوره ۳۵، شماره ۱۵۴، ۷۵-۸۸
-عباس زادگان، مصطفی (۱۳۸۱) «روش چیدمان فضا در فرایند طراحی شهری، با نگاهی به شهر یزد» فصلنامه مدیریت شهری، دوره ۳، شماره ۹، ۶۴-۷۵
-کربلائی حسینی غیاثوند، ابوالفضل و سهیلی، جمال‌الدین (۱۳۹۷) «بررسی نقش مؤلفه‌های کالبدی محیط در اجتماع‌پذیری فضاهای فرهنگی با استفاده از تکنیک چیدمان فضا، مورد مطالعاتی مجتمع‌های فرهنگی دزفول و نیاوران» فصلنامه معماری و شهرسازی آرمانشهر، دوره ۱۱، شماره ۲۵، ۳۶-۳۷۳
-کیائی، مهدخت و سلطانزاده، حسین و حیدری، علی‌اکبر (۱۳۹۸) « انعطاف‌پذیری نظام فضایی با استفاده از تکنیک چیدمان فضا (مطالعهٔ موردی: خانه‌های شهر قزوین) » نشریه باغ نظر، دوره ۱۶، شماره ۷۱، ۶۱-۷۶
-گروت، لیندا و وانگ، دیوید (۱۳۸۴) «روش‌های تحقیق در معماری» انتشارات دانشگاه تهران، تهران
-گلستانی، سعید و حجت، عیسی و سعدوندی، سعید (۱۳۹۶) « جستاری در مفهوم پیوستگی فضا و روند تحولات آن در مساجد ایران» نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۲۲، شماره۴، ۲۹-۴۴
- مدنی‌پور، علی (۱۳۷۹) « طراحی فضای شهری: نگرشی بر فرآیند اجتماعی-مکانی» انتشارات پردازش و برنامه‌ریزی شهری
-مظاهری، مجتبی و دژدار، امید و موسوی، سید جلیل (۱۳۹۷) « تحلیل، نقش حیاط در ساختار فضایی خانه‌های ایرانی با بهره‌گیری از روش نحو فضا (Space Syntax)» نشریه هویت شهر، دوره ۱۲، شماره ۳۴، ۹۷-۱۰۸
-ملازاده، عباس و بارانی پسیان، وحید و خسروزاده، محمد (۱۳۹۱) « کاربرد چیدمان فضایی در خیابان ولیعصر شهر باشت» فصلنامه مدیریت شهری، دوره ۱۰، شماره ۲۹، ۸۱-۹۰
-نظرپور، محمدتقی و سعادتی وقار، پوریا و حیدری، احمد (۱۳۹۶) « بهبود کالبد سکونتگاه‌های دانشجویی در جهت افزایش اجتماع‌پذیری با تکیه‌بر روش نحو فضا، نمونه موردی: خوابگاه دانشگاه حکیم سبزواری، سبزوار» فصلنامه معماری و شهرسازی آرمانشهر، دوره ۱۰، شماره ۲۱، ۲۴۷-۲۶۵
-همدانی گلشن، حامد (۱۳۹۴) «بازاندیشی نظریه «نحو فضا»، رهیافتی در معماری و شهرسازی مطالعه موردی: خانه بروجردی‌ها کاشان» نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی، دوره ۲۰، دانشگاه تهران، دوره ۲۰، شماره ۲، ۸۵-۹۲
-Bafna, Sofia (2003) Space Syntax, A Brief Introduction to Its Logic and Analytic techniques, Environment and Behavior, Vol 35, No 1, 17-29
-Dawson, Peter.C (2002) Space syntax analysis of Central Inuit snow house, Journal of Anthropological Archaeologhy,Vol. 21, No. 4, 464-480,
-Dursun, P (2007) Space Syntax in Architectural Design. In: 6th International Space Syntax Symposium, 12-15 June: Istanbul, 1-12

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

ing Collective Life, Journal of Bagh Nazar, Vol. 12, No. 7, 19-28
-General Directorate of Cultural Heritage of East Azerbaijan Province (2003) "Khatai House of Tabriz", Sarman Cultural Heritage; Northwestern Region National Antiquities Registration Council
-Golestani, Saeed and Hojjat, Issa and Saadvandi, Saeed (2017) "A Study in the Concept of Space Connection and the Process of Its Evolution in Iranian Mosques" Journal of Fine Arts, Journal of Architecture and Urban Planning, Vol. 22, No. 4, 29-44
-Grout, Linda and Wang, David (2005) Research Methods in Architecture, University of Tehran Press, Tehran
-Haft Mah House Design Office (2007) Iranian Artists House Development Plan, Tehran Artists House Archive
-Hamedani Golshan, Hamed (2015) Rethinking the theory of" space syntax ", an approach in architecture and urban planning Case study: Kashan Boroujerdi House, Journal of Fine Arts, Journal of Architecture and Urban Planning, Vol. 20, No. 2, 85-92
-Heidari, Ahmad and Farhadi, Maryam (2015) Analysis of the Relationship between Cognitive Maps and Computer Modeling of Spatial Syntax Software in Recognizing Socialized Environments (Case Study: General Context of Faculty of Arts and Architecture, Bu Ali University Sinai and Shahid Beheshti University), Journal of Fine Arts, Journal of Architecture and Urban Planning, Vol. 23, No. 2, 17-30
-Heidari, Ali Akbar and Akbari, Elahe and Akbari, Arman (1398) Comparative comparison of functional efficiency of spatial configuration in three house systems with large scale, small scale and subscale using space arrangement method, Journal of Architecture and Urban Planning Armanshahr, Vol. 12, No. 28, 35-48
-Heidari, Ali Akbar and Ghasemian Asl, Issa and Kiani, Maryam (2017) Analysis of the Spatial Structure of Traditional Iranian Homes Using Nehospace Method Case Study: Comparison of Yazd, Kashan and Isfahan Houses, Journal of Islamic Iranian City Studies, Vol. 7, No. 28, 21-33
-Heidari, Ali Akbar and Pivastehgar, Yaghoub and Kiai, Maryam (2017) Study of the role of the courtyard in improving the functional efficiency of mosques using space layout, Journal of Fine Arts, Journal of Architecture and Urban Planning, Vol. 22, No. 3, 91-104
-Irvani, Ehsan (2015) Document of revival and exploitation of historical and cultural sites, Pishin-Pajooh Cultural and Artistic Institute,
-Hillier, Bill (2003) the architectures of seeing and going: Or, are cities shaped by bodies or minds? And is there a syntax of spatial cognition? Proceedings. 4th International Space Syntax Symposium London, 1-34
-Hillier, Bill (2007) Space is the Machine: A Configurational Theory of Architecture, Space Syntax Laboratory, London.
-Hillier, Bill, Hanson, Johannes, (1984) the Social Logic of Space, Bartlett School of Architecture and Planning University College London: Cambridge University Press
Montello, Danial R (2007) the Contribution of Space Syntax to a Comprehensive Theory of Environmental Psychology, Proceedings, 6 Th International Space Syntax Symposium, İstanbul, 1-12
-Nopadon, Thungsakul (2001) A syntactic analysis of spatial configuration towards the understanding of continuity and change in vernacular living space: a case study in the upper northeast of Thailand, Docter 's, Univercity of Florida
-Oliver, Paul (2006) Built to meet needs: cultural issues in vernacular architecture, Amsterdam; Boston; London, Architectural.
-Rapoport, Amos (1969) House Form and Culture, United State Of America, University Of Wisconsin-Milwaukee.
-Turner, Alasdair (2003) Analysing the Visual Dynamics of Spatial Morphology. Environment and Planning B: Planning and Design, Vol. 30, No. 5, 657-676.
-Vaughan, Laura (2007) The spatial syntax of urban segregation, Progress in Planning, Vol. 67, No. 3, 205–294
-Wineman, Jean, Peponis, John, and Conreoy Dalton, Ruth (2006) Exploring, Engaging, Understanding in Museums. In: Space Syntax and Spatial Cognition, Workshop: Spatial Cognition '06. Monograph Series of the Transregional Collaborative Research Center (2). Universität Bremen, Bremen, 33 - 51.

Translate

-Abbaszadegan, Mostafa (2002) "Space Arrangement Method in Urban Design Process, with a Look at the City of Yazd", Journal of Urban Management, Vol. 3, No. 9, 64-75
-Behpour, Zahra and Shoaei, Hamidreza and Nabi Meybodi, Massoud (2015) "Space Syntax as an Approach to Perceiving Home Landscaping in Yazd (Qajar, Pahlavi and Islamic Periods)" Journal of Hot and Dry Climate Architecture, Vol. 6, No. 8, 47-75
-Daneshpour, Seyed Abdolhadi and Charkhchian, Maryam (2007) Public Spaces and Factors Affect-

فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰. پاییز ۱۳۹۹

Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]

banism,Vol. 10, No. 21, 247-265
-Payavastegar, Yaghoub and Heidari, Ali Akbar and Kiai, Maryam and Kiai, Mahdokht (2017) Analysis of the routing process using the method of space syntax in the Museum of Contemporary Art, Journal of City Identity, Vol. 11, No. 30, 45-58
-Peyvastehgar, Yaghoub and Heidari, Ali Akbar and Kiani, Maryam (2017) Investigating the Factor of Difference between Space and Spatial Value in Traditional Iranian Homes Using Spatial Arrangement Method, Journal of Haft Hesar Environmental Studies, Vol. 7, No. 20, 5- 14
-Rismanchian, Omid and Bell, Simon (2010) Practical knowledge of spatial arrangement in understanding the spatial configuration of cities, Journal of Fine Arts, Journal of Architecture and Urban Planning,Vol. 2, No. 43, 49-56
-Sabri Azarshahri and Hamid, Azerbaijani Studies "Our Tabriz", Homazar Publisher, 2011, Vol. II
-Salehinia, Majid and Memarian, Gholam Hossein (2009) Socialization of Architectural Space", Journal of Fine Arts, Journal of Architecture and Urban Planning, Vol. 1, No. 40, 12 – 5
-Shahzamani Sichani, Laden and Ghasemi Sichani, Maryam (2017) Analysis of the structure of the plan of the Pahlavi aristocratic house of Isfahan artists (Mohtashami) based on Gestalt laws, Journal of Urban Management, Vol. 16, No. 45, 461-470
-Sheikh Baha'i, Amirreza (1398) A Study of the Introverted Principle in Iranian Housing Based on Spatial Synthesis Theory (Case Study: Traditional Homes of Hot and Dry Climates), Journal of Urban Management, No. 54, 63-78
-Siadatian, Saeed Reza and Pourjafar, Mohammad Reza (2013) Test of Application of Orientation Graph in Iranian-Islamic Architecture (Case Examples: Rasoulian House, Yazd, Houses in Masouleh), Journal of Naghsh Jahan, Vol. 4, No. 3, 27-41
-Soheili, Jamaluddin and Rasouli, Nastaran (2016) A Comparative Study of the Architectural Space of Qajar Caravanserais, Journal of City Identity, Vol. 10, No. 26, 47-61
-Tabatabai Molazi, Fatemeh and Sabrnejad, Jaleh (2016) Analytical approach of space syntax (arrangement) in the perception of spatial configuration of Qeshm native housing (case study of Laft village), Journal of Environment and Rural Housing, Vol. 35, No. 154, 75- 88
-Zahra Hayati (2013), Thesis of Kermanshah Artists House, Master's degree, University of Arts
-Jafari Bahman, Mohammad Ali and Khanian, Mojtaba (2012) Problem of finding comprehensive plans from a behavioral point of view and comparing it with the existing space by Spacs Syntax), a case study of Kababian neighborhood in Hamadan, Journal of Armanshahr Architecture and Urbanism, Vol. 5, No. 9, 285-295
-Kamalipour, Hesam and Memarian, Gholam Hossein and Feizi, Mohsen and Mousavian, Farid (2012) Formal composition and spatial configuration in native housing: a comparative comparison of guest spatial layout in traditional houses in Kerman, Journal of Environment and Rural Housing,Vol 31, No. 138, 3-16
-Karbalaei Hosseini Ghiasvand, Abolfazl and Soheili, Jamaluddin (1397) Study of the role of physical components of the environment in the socialization of cultural spaces using spatial arrangement technique, a case study of Dezful and Niavaran cultural complexes, Journal of Armanshahr Architecture and Urbanism,Vol. 11, No. 25, 36 -373
-Kiayai, Mahdokht and Soltanzadeh, Hossein and Heidari, Ali Akbar (1398) The flexibility of the space system using the space arrangement technique (Case study: Houses in Qazvin), Journal of Bagh-e Nazar, Vol. 16, No. 71, 61-76
-Madahi, Seyed Mehdi and Memarian, Gholamhossein (2016), Spatial configuration analysis of indigenous houses with the approach of space syntax, a case study of Boshrouyeh city) Journal of Housing and Rural Environment, Vol. 35, No. 156, 49-66
-Madanipour, Ali, Disgn of urban space: an inquiry into a socio-satiol process, Transhete by Farhad Mortezei, pardazesh va barname rizi shahri publishing, 2000
-Mazaheri, Mojtaba and Dejdar, Omid and Mousavi, Seyed Jalil (2015) Analysis of the Role of Yard in the Spatial Structure of Iranian Homes Using Space Syntax, Journal of City Identity, Vol. 12, No. 34, 97-108
-Memarian, Gholan Hossein (2002) Syntax of Memorial Space, Sefeh Magazine, Vol 12, No. 35, 75-83
-Mollazadeh, A., Barani-Pesyan, V. & Khosrowzadeh, M. (2011). (The Application of the Space Syntax of the Valiasr St Basht City), Urban Management Publication, Vol. 10, No.29, 81-90
-Nazarpour, Mohammad Taghi and Saadati Waqar, Pouria and Heidari, Ahmad (2017) Improving the body of student housing in order to increase socialization based on the method of space syntax, case study: Hakim Sabzevari University dormitory, Journal of Sabzevar Armanshahr Architecture and Ur-

مدیریت شهری
فصلنامه علمی پژوهشی
مدیریت شهری و روستایی
شماره ۶۰ . پاییز ۱۳۹۹
Urban managment
No.60 Autumn 2020

[Downloaded from ijurm.imo.org.ir on 2026-11-01]